

Luceafărul

LECTURĂ

Săptămânal de cultură al **Uniunii Scriitorilor din România**
An XVI, Nr. 21 (810), Miercuri, 11 iunie 2008, 16 pagini. Preț: 2 lei

Apare cu sprijinul
Primăriei sectorului 2 București,
primar Neculai Onțanu

În acest număr:

**ALEXANDRU
GEORGE:**
*Generații și
generaționism (III)*

Noi membri ai USR

MARIANA CRIȘ:
Ia cartea, neamule!

**ROZANA
MIHALACHE:**
Pamuk pe malul mării

**GABRIELA
GHEORGHIȘOR:**
*Micile invazii de
Irisism ale naturaleții*

DANIELA FIRESCU:
Cartea de vacanță

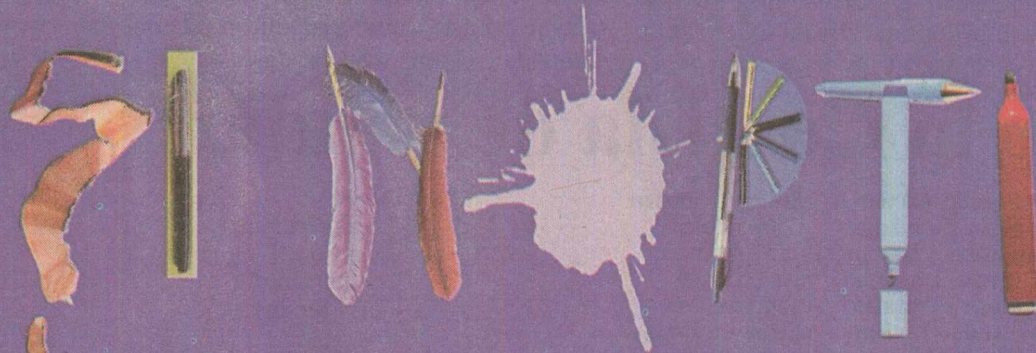
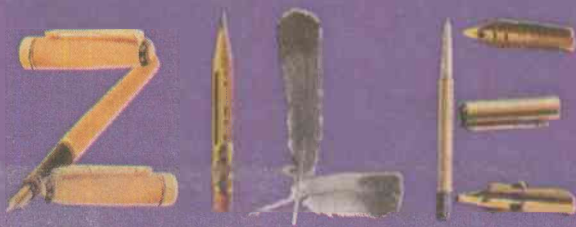
SORIN LAVRIC:
Sinceritatea

CONSTANTIN STAN:
*Momentul adevărului:
Teo e penibilă!*

**CĂLIN
STĂNCULESCU:**
*GOPO – un cineast
insuficient cunoscut*

Poeții spun prezent la Pontul Euxin

festivalul internațional

de literatură

ediția a VII a
07-11 iunie 2008
Neptun / Mangalia

organizator:

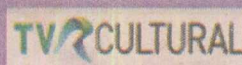
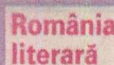

PROIECT CULTURAL FINANȚAT DE MINISTERUL CULTURII ȘI CULTELOR

co-organizatori:

parteneri media:

sponsor:

519484891540011 21

Viata literară Premiile USR 2007

Joi, 5 iunie a avut loc, în cadrul Salonului Cărții Bookfest de la Romexpo București, Gala Premiilor Uniunii Scriitorilor din România pentru cărțile apărute în 2007. Gala a fost filmată de o echipă a postului de televiziune TVR1 și difuzată vineri, 6 iunie, seara. USR a organizat Gala în colaborare cu Asociația Editorilor din România. Sponsor unic al premiilor a fost S.C. Queen Investments SRL.

Juriul alcătuit din Gabriel Dimisianu (președinte), Mircea A. Diaconu, Daniel Cristea Enache, Dan C. Mihăilescu și Cornel Ungureanu a stabilit prin vot secret următoarele premii:

Proză: **Horia Ursu**, *Asediul Vienei*, roman, Editura Cartea Românească

Poezie: **Nichita Danilov**, *Centura de castitate*, Editura Cartea Românească

Dramaturgie: **Vlad Zografi**, *America și acustica*, Editura Humanitas

Critică și istorie literară: **Paul Cernat**, *Avangarda românească și complexul periferiei*, Cartea Românească

Traduceri din literatura universală: **Luminița Munteanu** pentru romanul lui Orhan Pamuk, *Cartea neagră*, Editura Curtea Veche.

Premiul Andrei Băntăș: **Radu Pavel Gheo** pentru *Bătrânul și marea* de Ernest Hemingway, Editura Polirom.

Debut: **Tatiana Dragomir** (*Fotograme*, Casa Cărții de Știință) și **Alexandra Tomiță** (*O istorie glorioasă. Dosarul protocronismului românesc*, Cartea Românească)

Premii speciale: **Mircea Cărtărescu** (*Orbitor*, Humanitas) și **Șerban Foarță** (*Cartea Psalmilor pe stihuri retocmită acum de...*, Editura Brumar)

Literatura în limbile minorităților: **Szocs Geza** (*Limpopo*, roman)

Foto: Mihai Cucu

Premiul Național de Literatură: **George Bălăiță**
Moderatorul Galei a fost Președintele Uniunii Scriitorilor din România, domnul Nicolae Manolescu. Premiile au fost decernate de personalități ale literaturii și culturii: Nicolae Breban, Livius Ciocârlie, Gabriel Liiceanu, Gabriela Adameșteanu, Marina Constantinescu, Luminița Marcu, Szilagy Istvan, Emil Hurezeanu.

Ședința Comitetului Director

Vineri, 6 iunie 2008, a avut loc Ședința Comitetului Director al USR. Președintele Nicolae Manolescu a prezentat liniile generale ale Proiectului noului Statut al Uniunii Scriitorilor din România. Consiliul Național al USR, care a avut loc în aceeași zi, a

fost informat, de asemenea, despre Proiect și despre dezbaterile din Comitetul Director pe marginea lui. Proiectul urmează să fie aprobat de o sesiune extraordinară a Conferinței Naționale. Consiliul a luat în discuție situația unor reviste ale USR. Au fost validate o parte dintre propunerile de noi membri înaintate de Comisia de validare.

De la Comisia de validări

Comisia de validare a noilor membri ai Uniunii Scriitorilor din România alcătuită din **Constanța Buzea, Doina Cetea, Ștefan Agopian, Lucian Alexiu, Dumitru Chioaru, Vitalie Ciobanu, Al. Dobrescu, Marian Drăghici, Mihai Gălățanu, Mircea Ghițulescu, Nicolae Prelipceanu** (președinte) a examinat 248 de candidaturi din care au fost acceptate 125 după cum urmează:

Alba Iulia
Gabriela Chiciudean
Miron Țic

Arad
Rodica Monica Iacob/Weichelt

Bacău
Mircea Dinutz
Lucian Mănăilescu
Nicolae Pogonaru
Constantin Romanescu
Carmen Viorica Steiciuc

Brașov
Adrian Munteanu
Dumitru Nicodim
Mioara Antonia Nicolau
Vasile Oltean
Adrian Pleșcău

Chișinău
Margareta Curtescu
Elena Prus

Cluj Napoca
George Achim
Doru George Burlacu
Constantina Ravecca Buleu

Vladimir Cinezan
Cristina Felea
Rodica Frențiu
Vasile Muste
Anamaria Pop
Alexandru Zotta
Nicolae Cușa
Mugur Grosu
Dumitru Tiutiuca
George Vasilievici
Valeriu Birlan
Ion Cepoi
Camil Moisa
Ion Munteanu
Petre Tănăsoaica
Ștefan Vlăduțescu

Galați
Simion Ajarescu/Dumitru Lefter
Ion Avram
Eugenia Bădilă Karp
Ionatan Piroșca
Carmen Racoviță
Paul Spirescu
Nicolae Dorel Trifu
Valeriu Valegvi /Valeriu Muraru
Ion Zimbru

Iași
Constantin Bojescu
Aurica Brădeanu
Lia Ceran
Leonard Ciureanu
Iorgu Gălățeanu
Daniel Grosu
Ciprian Ieșan
Gheorghe Macarie
Antonio Patraș
Victor Teișanu
Leonida Maniu

Pitești
Procopie Clonțea
Lena Conița
Cristina Onofre
Florin Șindrilaru

Sibiu
Rodica Grigore
Vasile Morar
Mihai Posada

Târgu Mureș
Mariana Gorczika

Timișoara
Voinovici Baba
Livius Petru Bercea
Stevan Bugarski
Magdalena Brauch
Henrike Brădiceanu Persem
Laura Ceica
Laurian Lodoabă
Dana Gheorghiu /Daniela Anghel
Petru-Novac Dolângă
Doina Lică
Valentin Mic
Jiva Milin
Dorin Murariu
Daniela Rațiu
Iulia Schiff
Isa/Isabella Schneider
Gheorghe Secheșan
Costel Stancu
Liubomir Stepanov
Erwin Joseph Țigla

Dosarele candidaților de la AS București se vor ratifica în luna septembrie a.c.

Luceafărul

Director:

Dan CRISTEA

Secretar general de redacție:

Gelu NEGREA

Redacția:

Simona GALAȚCHI, Horia GĂRBEA, Stelian TĂBĂRAȘ

Concept layout: Adrian BALTAG – www.dtp-factory.ro

DTP: Ionela STANCIU

Revistă de cultură

Editor: **Fundația Luceafărul**

ISSN – 1220-627X

Coordonator pre-press: Alexandru FARCAȘ

Administrație, difuzare: Eugen CRIȘAN

Tipărit la CROMOMAN

Revista „Luceafărul” este membră a Asociației Revistelor, Imprimeriilor și Editorilor Literare (A.R.I.E.L.)

Adresa redacției: Calea Victoriei, nr. 133, București, sector 1

Tel./Fax: (021)-212.79.94 ; Tel: (021)-312.96.93

email: fundatia_luceafarul@yahoo.com

www.fundatialucaefarul.ro

www.revistalucaefarul.ro

Banca Comercială Română – Sucursala Sector 1, București

Cont Lei: RO17RNCB0072049692900001

Cont Euro: RO33RNCB0072049692900004,

COD SWIFT: RNCB - ROBU

IMPORTANT! Colaboratorii ne pot trimite materiale doar în format electronic și culese cu semne diacritice!

Reguli generale de corespondență cu redacția: Manuscrisele nesolicitate și nepublicate nu se înapoiază. Textele trimise către rubrica *Poșta redacției* vor purta pe plic mențiunea respectivă.

Conform prevederilor Statutului, Uniunea Scriitorilor din România nu răspunde pentru politica editorială a publicației și nici pentru conținutul materialelor publicate. Revista „LUCEAFĂRUL” promovează diversitatea de opinii, iar responsabilitatea afirmațiilor cuprinse în paginile sale aparține autorilor articolelor.

DIFUZARE

Revista „Luceafărul” poate fi cumpărată de la chioșcurile RODIPET și IMPACT din București și din țară. În București mai poate fi găsită la librăria de la Muzeul Literaturii.

ABONAMENTE revista „LUCEAFĂRUL”

● Abonamente se pot face la toate sucursalele RODIPET și POȘTA ROMÂNĂ. Revista „Luceafărul” este înscrisă în Catalogul Publicațiilor RODIPET la nr. 2048. În Catalogul de Presă/ 2008 editat de Poșta Română găsiți revista „Luceafărul” cu nr. de cod 19365, la capitolul 6, pag. 48.

● Vă mai puteți abona, de asemenea, prin S.C. ORION PRESS IMPEX 2000 S.R.L., O.P. 77, C.P. 19, București, Sector 3, telefon/fax: (021)-610.67.65 sau (021)-210.67.87.

● Se pot face abonamente și direct la Fundația „Luceafărul”, expediind banii prin mandat postal sau prin ordin de plată în contul RO17RNCB0072049692900001, BCR – Sucursala Sector 1, București și trimițând apoi o copie după dovada plății abonamentului pe adresa fundației, Calea Victoriei, Nr. 133, București, Sector 1 sau prin e-mail la fundatia_luceafarul@yahoo.com împreună cu Talonul de abonare completat.

Nume	Prenume .....
Compania	Cod fiscal .....
Str	Nr ....., Bloc ....., Scara .....
Etaj	Apt. ...., Localitate .....
Judet/Sector	Cod poștal .....
Telefon	E-mail: .....
Adresa de livrare (dacă este diferită de adresa de mai sus):	
Str	Nr ....., Bloc ....., Scara .....
Etaj	Apt. ...., Localitate .....
Judet/Sector	Cod poștal .....
Telefon	E-mail: .....

Număr abonamente contractate ..... începând cu data de .....

☐	3 luni (13 numere)	26 lei
☐	6 luni (26 numere)	50 lei
☐	12 luni (48 numere)	90 lei

● **PROMOȚIONAL:** La un abonament făcut direct aveți 30 % reducere pentru cel de-al doilea, iar pentru două abonamente întregi făcute, aveți 50 % reducere pentru al treilea.

● **Cititorii din străinătate** sunt rugați să trimită dovada plății a 200 de euro prin mandat postal sau prin transfer bancar în contul RO33RNCB0072049692900004, Cod SWIFT: RNCB - ROBU, BCR – Sucursala Sector 1 pentru abonamentul pe un an. Copia acestei dovezi și adresa completă se expediază pe adresa redacției sau se trimite prin e-mail, cu specificarea *Abonamente revista „Luceafărul”*.

Pentru relații suplimentare legate de distribuție nu ezitați să ne contactați la numerele de telefon: 0727-87.22.76 sau 0722-15.26.69.

Oameni-povestiri

Cronica
literară
Dan Cristea

Stelian Tăbăraș,
Week-end pe continent,
nuvele, Editura Cartea Românească, 2008,
243 pagini

P

Precum niște săpături arheologice, povestirile lui Stelian Tăbăraș scot, în genere, la suprafață un secret sau o curiozitate, privind obiecte, locuri ori biografii umane. În spatele lor, stă mai întotdeauna, fie ca narator impersonal, fie ca narator la persoana întâi, un profesor, un colecționar, un artist, un „connaissance”, toate acestea constituind, de fapt, măști ale unui reporter-eseist, iubitor de drumeții și istorii, dotat astfel și cu simț de aventură, și cu știință a vieții, și cu pasiune pentru documentul rar, pentru faptul inexplicabil sau pentru detaliul senzațional. Povestirile nu-și propun să illustreze caractere, nici să producă acțiuni declanșate de resorturi psihologice. Înseși personajele lor sunt, cu o expresie a lui Todorov, oameni-povestiri („hommes-récits”), deținători ai unei istorii virtuale care se confundă cel mai adesea cu istoria vieții lor. O trecere în revistă însă a celor opt povestiri din volum ne va lămurii mai bine atât asupra subiectelor pe care le vehiculează prozatorul, cât și asupra preferințelor, stilului și tehnicii sale narative.

Astfel, în povestirea titulară (*Week-end pe continent*), personajul-profesor, de care am amintit, face parte dintr-o echipă de studenți-arheologi care descoperă pe mica insulă grecească Antikithira scheletul unei mâini de bărbat ce ține în mână un vas care, la origine, trebuie să fi fost o faclă. Obiectul arheologic e privit de povestitor ca o revelație simbolică: „un braț ce duce lumină și după moartea întregului trup, pe sub pământ”. Aventura din spațiul elen se continuă pe străzile Atenei, unde, același personaj-povestitor asistă la carnavalul de sorginte păgână, pus în legătură cu Dionysos, numit Apokries, carnaval prilejuit de lăsata secului de carne (cum Stelian Tăbăraș e și un mare iubitor de etimologii, care îi servesc de multe ori și ca sursă de digresiune în cadrul narațiunii, îi furnizez informația că denumirea carnavalului popular s-ar traduce prin „departe de carne”, *kries* derivând de la *kreas*, „carne” în limba greacă). Mirosul de carne la grătar, ca și belșugul culinar revărsat pe străzile Atenei îl poartă pe povestitor, pe firul amintirii, cu ani în urmă, într-un sat din Bărăgan, în care poposise în căutarea ilicită a mielului de Paște, după cum procesiunea păgână de Apokries îi deșteaptă memoria Caloianului și a împrejurărilor în care realizase un film documentar în jurul acestui obicei („obscurantist” în limbajul vremii), în satul Crăsani, de pe malul Ialomiței, locul unde s-a aflat singura *davă* dacică de câmpie, Helis (așadar, biografia filmului). Bogăția de informații și de cunoștințe pe care le oferă autorul e impresionantă, și în multe privințe. „Enciclopedismul” se combină cu plăcerea poantei, a calamburului, a invenției umoristice. Stilul său aici, ca și în alte povestiri ce folosesc tehnica inserției (*embeddings*, cum ar zice naratologii), e deopotrivă stilul digresiunii odobesciene, pe care o recunoaște în mod direct („Multe ocoluri face acum amintirea mea din cauza acelor *Apokries* întâlnite la o răscruce de străzi înghesuite din Atena!”) sau într-o manieră parodic-amuzată („Dar ... cine se depărtează de subiect, departe ajunge!”).

Tot într-un spațiu cosmopolit, româno-grecesc, se petrec și întâmplările din *Hieroglifa hazardului*, povestire cu iz polițist și cu o crimă descoperită în

insula Rhodos, în jurul aurului lăsat îngropat într-un labirint de către cavalerii ioaniți ai anului 1422. Dezvoltată mai mult, povestirea (una din cele mai reușite din culegere) ar fi putut ușor deveni un roman à la Eco, căci nu-i lipsesc tenebrele criminalistice, schemele geometrice și calculele ezoterice (o „schiță secretă a labirintelor”), obiectele simbolice, curiozitățile savante, sexul sau citatele în latină. Dezlegarea misterului se produce după cincispezece ani, fiind vorba de un mister în mister. Istoriile se combină, iar „coincidențele”, după cum comentează autorul însuși, „nu sunt în afara destinului dominant”. Fantasticul, care „proliferează și apoi rămâne asupra realului ca o flacără pe comori”, e introdus în scenă prin intermediul obiectelor. O stranie mașină de scris partituri, inventată pe la anul 1900, bate singură un text în latinește, text a cărui traducere („Cei care nu mai sunt, încă mai sunt, / Cei ce vor fi, deja sunt printre noi”) ne atrage atenția asupra laturii misterioase a lumii, adevărată împletire de vizibil și invizibil care strânge în sine toate momentele temporale. Cu alte cuvinte, trecutul și viitorul sunt prezente în prezent, ne urmăresc sau deja se configurează la orizont.

Ideea e ilustrată, de pildă, și în povestirea *Valea Seacă*, istorie pe marginea identității și a lipsei de identitate, a coincidențelor nefaste și a responsabilității morale ce nu trebuie să lipsească din orice gest pe care îl înfătuim. Povestirea e construită în mod simbolic, relatând evenimente petrecute pe distanța a 20-30 de ani. Un scafandru-fotograf e angajat de către un alt personaj să facă scufundări într-un sat ajuns pe fundul apei ca urmare a înecării satului de lacul unei hidrocentrale. Scufundarea în întunericul apelor înseamnă și o scufundare în trecutul personajului, care descoperă astfel că se căsătorise cu propria lui soră, provenită dintr-o relație nelegitimă a tatălui comun. Nici emigrarea pe pământ american, unde cei doi se reuniseră fără să știe unul de altul, nu putuse împiedica destinul blestemat și consecințele lui teribile. Melodrama pânđește totuși îndeaproape această povestire, chiar dacă alături și aproape combinată cu aceasta se desfășoară, ca element premonitoriu, drama mai „realistă” a satului strămutat samavolnic din locurile lui de baștină de către puterea politică. În schimb, un fantastic cu happy-end întâlnim în povestirea *Aiuritoare știre despre om*. Informația de tabloid, potrivit căreia „omul ar fi seara mai scund cu doi-trei centimetri din cauza mersului biped”, nu poate egala neverosimilul din narațiunea propriuzisă. Un personaj își descoperă adevărata identitate după ce suferă două „apariții” fantastice. Altfel

zis, s-ar putea spune, în acest caz, că fantasticul e calea care duce la restabilirea realității de fapt. Într-un vis-coșmar îi apare un „monstru”, pentru ca, după un timp, în stare de trezie, să se nimerească cu același „monstru” în cabina camionului cu care călătorea. „Apariția” se dovedește a fi tatăl pe care nu-l cunoscuse și care, după moarte, îi lasă moștenire o importantă sumă de bani și o vie la Cotnari. Viața de familie îi e astfel asigurată.

Povestirile lui Stelian Tăbăraș vizează, îndeobște, simbolul, semnificația. Coincidențele, ca și obiectele cu putere de simbol, de simbol cognitiv ori temporal cu precădere, joacă un rol crucial. Astfel, binoclul cu infraroșii în jurul căruia se țese povestirea *Vedere pe timp de noapte*, obiect care își pervertește menirea inițială, devenind din instrument util de cunoaștere un instrument al întunericului criminal. Pe fondul unor întâmplări, povești și eresuri despre firea lupilor, despre faptul dacă sunt nocivi sau folositori (în acest tip de divagații, fără cap și fără coadă, scriitorul se arată a fi un maestru) un om e împușcat pentru că se folosise abuziv, împins doar de curiozitate, de un asemenea aparat. Lucrurile, ni se atrage atenția, își au fața și reversul lor. Coincidențele simbolice sunt exploatare de autor și la nivelul comportamental ori politic. Niște bătrâni, întâlniți întâmplător în câteva călătorii (călătoria, trebuie observat, e o altă sursă-cadru pentru povestirile lui Stelian Tăbăraș) sunt asemuiți dinozaurilor (în *Documentație despre dinozauri*) pentru că întrupează sechele rămase după cel de-al doilea război mondial, de la furia revașardă la insensibilitatea față de suferința celui alt.

Sensibile la tot ceea ce înseamnă trecerea timpului, la vestigiu, amintire, obicei, prozele lui Stelian Tăbăraș abundă în simbolistica obiectelor măsurătorii temporale. Povestirea cea mai amplă a volumului, *În căutarea ceasului solar*, este deopotrivă o biografie a obiectului cu pricina („ceasornicul cosmic”), biografie în care ficțiunea se combină cu datele istorice și cu erudiția în materie, dar și o călătorie în timp sau în lumi paralele, agrementată cu peregrinări și popasuri prin muzee și colecții, prin cărți și inscripții, prin târguri și locuri celebre. Aventura „ceasului solar”, înstrăinat și recuperat, se însoțește cu aventura „jumătății de jos” a acestuia, un postament scris în formă de melc, cu maxime despre vreme în diferite limbi. Printre cumpărătorii care l-a avut în posesie s-ar fi aflat, după cum ne asigură complice autorul, chiar Mircea Eliade. Mod de a introduce așadar în fantasticul aventurilor pe unul din maestrul prozei fantastice românești.

Proza mea favorită printre prozele lui Tăbăraș rămâne însă *Taverna Suedezului* (la care adaug acum *Hieroglifa hazardului*). Întâlnim aici toate ingredientele istorisirilor autorului, combinate însă într-o narațiune cu miză epică mai evidentă: obiecte-simbol stranii, a căror semnificație coincide sau contrastează pe parcursul povestirii (un „păianjen de templu” care „țese pânza vremii”, un pendul de Bohemia, rămas mut la o oră anume, dar care începe să funcționeze din senin), biografia acestor obiecte, atmosferă misterioasă, alternând violența cu vidul, secrete umane dezvăluite cu jumătate de gură, contraste între istorie și contemporaneitate, morți și dispariții nedepin elucidate, melancolie și sensibilitate la peisaj, livresc erudit și realism cotidian. Proza lui Stelian Tăbăraș se citește cu senzații de degustător. Este evident o proză de seră de la care nu se așteaptă productivitatea culturilor mari.

Ia cartea, neamule!

MARIANA CRIȘ

În pavilioanele 13, 14, 15, 16 și 17 ale Complexului Expozițional Romexpo, pe o suprafață de 14.000 metri pătrați, s-a desfășurat, în perioada 4-8 iunie, cea de a treia ediție a Salonului de Carte Bookfest. La această manifestare editorială, cu un caracter comercial, au fost prezente 160 de edituri și aproximativ 50.000 titluri. Printre „vedetele” salonului s-au numărat Orhan Pamuk, laureatul Premiului Nobel pentru literatură în 2006, Andrei Kurkov, din Ucraina, tânăra Irina Denejkina din Rusia, Peter Esterhazy din Ungaria.

Răcoare, soare și chef de o bere, cam asta ți-ai fi dorit la acest început de iunie. Numai că mulți dintre noi au trebuit să renunțe la câteva halbe de bere în plus, pentru că Grigore Arsene ne-a invitat la Romexpo. Dar nu în Pavilionul Central, ci în cele cinci spații mai mici. Contra unui bilet de 5 lei, după ce ai parcurs drumul până aproape de Pavilionul Central, la dreapta se întindeau frumos pavilioanele care-ți ofereau cărți,

Dâmboviței. „Nu prea avem oameni. Așa că așteptați. Nu vă mai înghesuiți” – se auzea vocea persoanei care se afla la un computer, negrăbindu-se a-ți da ceea ce doreai. După ce, cu multă greutate ai reușit să ai în mână programul târgului și harta, a început călătoria. Cărți, CD, afișe viu colorate, banner-ul cu Orhan Pamuk la standul Editurii Curtea Veche. Sigur, înghesuia la cărțile „cu portocală” de la Humanitas.

Cărți magice pentru oameni melancolici

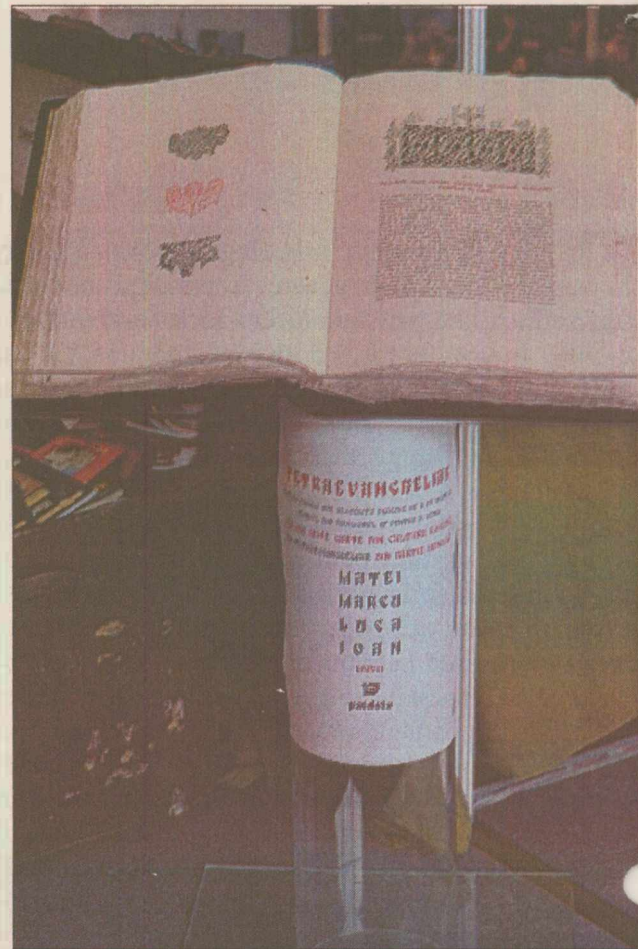
Dar, dincolo de acestea, ediția din acest an a Salonului Bookfest ne-a oferit și câteva titluri la care te puteai opri. Și iau la întâmplare: masivul volum 54/24 a lui Bogdan Teodorescu, apărut la Tritonic sau – ce să mai vorbesc! – **Tetraevangheliarul**, o replică post-modernă a primelor tipărituri din istoria românilor, realizată de Paideia, o carte care măsoară o jumătate de metru înălțime și 25 de centimetri grosime și este din piele. Prețul îi

era pe măsură: 2000 de euro. Apoi numărul mare de titluri pe care le-a lansat Denisa Comănescu, apărute în colecția „Raftul Denisei” de la Humanitas Fiction. Titluri ale invitaților de la Curtea Veche: romanele lui Pamuk, cu **Zăpada** în frunte, singurul roman politic, **Harmonia caelestă**, a lui Esterhazy sau **Vodka Cola** a Irinei Denejkina. Nu puteai trece cu vederea nici ofertele făcute de Oxford University Press cu **Dicționarul Oxford Advanced Learner's** și **Word Power** sau cele făcute de Polirom cu seria de autor „Saul Bellow”, din care s-au tradus, în premieră, **Planeta domnului Sammler** și **Augie March**, precum și noi traduceri din seria de autor „Ernest Hemingway” – **Fiesta** și

Noaptea dinaintea bății și alte povestiri, precum și ofertele de la RAO, care nu s-a lăsat mai prejos și a invitat-o pe scriitoarea spaniolă Julia Navarro, care și-a lansat romanul **Sângele nevinovaților**.

Ar trebui să ne europenizăm

Concluzionând, industria traducerii din limbi străine în limba română merge foarte bine. Mai greu se întâmplă invers. Iar la acest capitol vrem să atragem atenția asupra unei chestiuni. Bookfest este un proiect inițiat de membrii AER, adresat atât editorilor, cât și marclui public. Organizatorii s-au gândit ca prin această manifestare să impulsioneze cumpărarea de carte. Vizitatorilor care au cumpărat cărți li s-au recuperat banii pe biletul de intrare. O idee foarte bună, având în vedere situația financiară a multora care vin la astfel de manifestări. Însă, dincolo de acest gând, poate că AER, ca asociație profesională, ar trebui să se gândească și la un alt aspect. Noi am intrat în UE. Toate târgurile organizate în Europa sunt manifestări profesionale. Adică sunt întâlniri între directorii de edituri, agenții literari. Se încheie contracte. La Salonul de Carte Bookfest cine cu cine să încheie contracte? Polirom cu Humanitas sau Curtea Veche cu Paralela 45. Acest „dialog” profesional este inexistent. Nu vine nici o editură importantă din Occident pentru a încheia contracte cu o editură românească în vederea traducerii unui autor român. Și atunci se bate monedă pe latura comercială de rang 1, în loc să se găsească o formulă de a internaționaliza acest salon. În general, târgurile de carte de la noi au un aspect mai mult festiv decât unul profesional. Directorii de edituri se bucură

că au realizat vânzări mari, că și-au diminuat semnificativ stocurile, dar nu gândesc undeva mai departe. Și atunci riscăm un provincialism în care ne place să ne scaldăm cu multă placiditate. Nu vezi la standuri oameni zâmbind. Toți sunt posaci, îngândurați, numai afișele sunt multicolore. Poate că ar trebui să ieșim din „fabulospirit”, o melancolie generalizată, și să ne gândim că a sosit momentul de a ne europeniza. Nu numai succesul la publicul român contează, ci și cel la directorii de edituri occidentale. E adevărat că există un program de traduceri, inițiat de Institutul Cultural Român, dar suntem de părere că nu este suficient. Asociațiile de profil de la noi, care nu sunt puține, ar trebui să se gândească la acest aspect. Și, de ce nu, chiar Ministerul Culturii și Cultelor, pentru că – nu-i așa – este în joc situația noastră identitară. Într-o lume globalizată, fiecare stat există prin identitate culturală. Or identitatea culturală nu înseamnă numai manifestări folclorice sau teatrale, ci și industria de carte foarte puțin cunoscută dincolo de hotarele noastre mioritice.

Cu ofertă bogată, dar și cu absența încheierii unor contracte cu editori occidentali, Salonul de Carte Bookfest și-a închis porțile și, odată cu ele, ne putem duce liniștiți la o halbă cu bere.

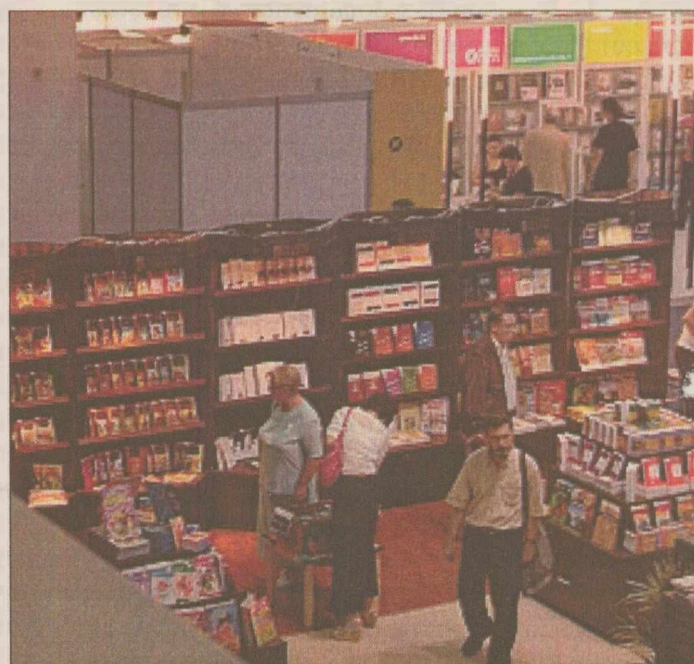

Foto: Mihail Cucu

majoritatea cu reduceri de preț. Ce poți să spui în fața unei asemenea oferte? Renunți la halbele cu pricina, la o cafea pe o terasă și, în pas vioi, te îndrepti la poemele laudate ale editurilor. „Bookfest 2008 înseamnă, mai mult ca în edițiile precedente, spectacol, evenimente, sărbătoare. Am dorit să facem din Bookfest un loc în care publicul amator de lectură să descopere cărți pentru orice domeniu de interes, orice gust, nivel sau moment, dar și concerte, filme, happening-uri care să reprezinte o alternativă demnă de luat în seamă pentru petrecerea timpului liber pe parcursul celor 5 zile. Ediția din acest an se desfășoară sub sloganul «cărțile au răspunsuri» și doresc să invit publicul să vină la Bookfest, să le caute și să le găsească” – a fost de părere Grigore Arsene, președintele Asociației Editorilor din România, organizatorul principal al salonului.

„Așteptați, nu avem oameni”

Cu invitația făcută, caut să găsesc titlurile care m-ar interesa. Dar, ce să vezi? Mai ales în prima zi, mulți care erau prezenți nu știau unde să găsească standurile editurilor care îi interesau. În ciuda afișelor puse la aproape zece intrări în pavilioane, care te anunțau că la etajul Pavilionului 15 poți găsi harta expozițională și informațiile dorite, cei care ardeau de nerăbdare să cumpere cărți mai ieftine au tot cutreierat în stânga și în dreapta, pentru că birourile galbene de la intrarea în Pavilionul 14, care păreau destinate informării vizitatorilor, erau goale sau, cel puțin, în spatele lor nu existau reprezentanți ai organizatorilor. În fine, după ce ai reușit să treci de masa dezorientaților, ai ajuns la etajul Pavilionului 15, unde și acolo programul și harta nu ți se ofereau cu prea multă bunăvoință. Dar, asta e, așa se întâmplă pe malurile

Pamuk pe malul mării

ROZANA MIHALACHE

D

Duminică, 8 iunie a fost o zi plină pentru laureatul Premiului Nobel în 2006, Orhan Pamuk.

După ce în cursul dimineții s-a aflat la București, la festivalul de carte „Bookfest” pentru a-și lansa cel mai recent roman, *Zăpada*, Pamuk a ajuns spre seară la Mangalia, unde i s-a oferit premiul „Ovidius” în cadrul celei de-a VII-a ediții Festivalului Internațional „Zile și nopți de literatură”.

Diploma i-a fost înmănată de către Adrian Iorgulescu Ministrul Culturii și Cultelor, urmând apoi *laudatio* al Președintelui Uniunii Scriitorilor, Nicolae Manolescu, care s-a declarat încântat de faptul că, după Premiul Nobel, scriitorul a acceptat și premiul „Ovidius”.

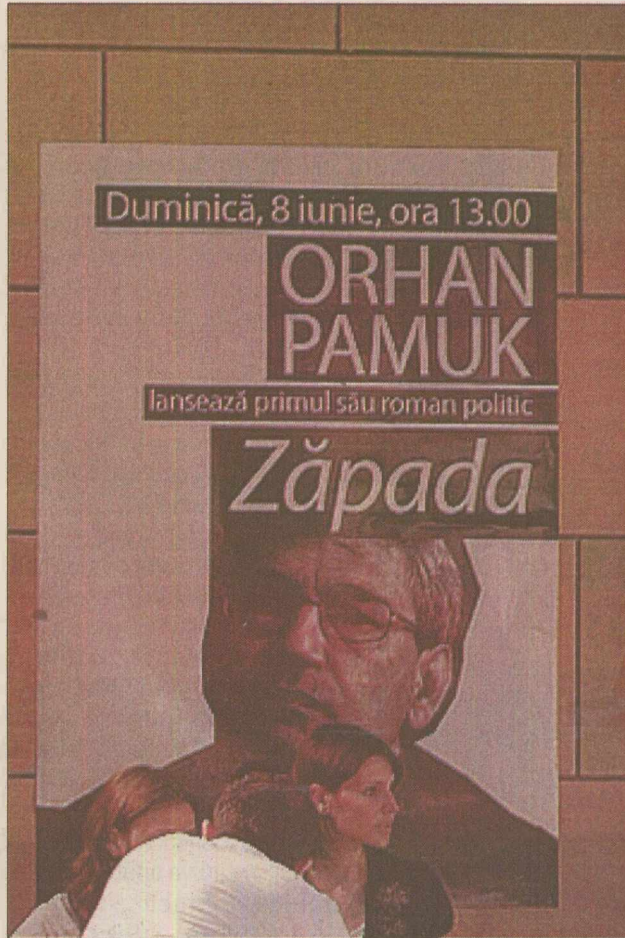
În discursul de mulțumire, Orhan Pamuk a menționat că a venit atât de des în România în ultima vreme (n.r. vizita din aprilie anul acesta), încât poate considera această țară ca fiindu-i a doua casă.

Dacă n-ar fi locuit în America, unde de altfel este și profesor de literatură la „Columbia University”, l-am fi crezut pe cuvânt...

În ciuda oboselii evidente care a survenit după o încărcată, Orhan Pamuk a fost energic și zâmbitor la ceremonia de decernare a premiilor festivalului de la Casa de Cultură din Mangalia și la recepția de după.

Ba mai mult decât atât, a mers la Casa Scriitorilor din Neptun pentru a face o noapte albă în compania literaților români și străini invitați la eveniment.

Orhan Pamuk este considerat unul dintre cei mai mari scriitori ai lumii, comparat fiind cu Kafka sau Eco, și a făcut cunoscute prin cărțile sale tradițiile, obiceiurile, cultul, pe scurt, adevărata esență a țării

sale de origine, Turcia.

Operele sale au fost traduse în peste 40 de limbi și publicate în peste 100 de țări.

În România au apărut la Ed. Curtea Veche: *Mă numesc Roșu*, *Viața cea nouă*, *Fortăreața albă*, *Cartea neagră* și recenta *Zăpada*, o carte cu influențe politice.

Dacă tot au fost pomenite influențele politice, trebuie știut că, în 2005, un partid naționalist turc i-a intentat proces penal pentru că a admis genocidul armenilor și kurzilor în timpul Imperiului Otoman. Procesul a fost însă dat uitării în 2006, în urma protestelor internaționale.

Revenind la festival, se poate spune că, dacă n-ar fi luat Nobelul, Premiul „Ovidius” ar fi fost un cadou potrivit pentru scriitorul născut pe 7 iunie.

Dar, dacă pentru Orhan Pamuk un premiu la Festivalul Internațional „Zile și nopți de literatură” n-a însemnat chiar totul, despre Irina Denejkina din Rusia, laureata celui de-al doilea premiu important, intitulat anul acesta „Premiul Festivalului”; nu se poate spune același lucru.

Pentru tânărusoaică acesta este primul prețiu din viața ei, după cum a mărturisit.

Irina Denejkina a scris un roman destul de popular în rândul tinerilor internaui, *Vodka-Cola*, roman în care francezii, într-un studiu despre literatura rusă modernă, spun că „i-a făcut plăcere să adopte tradiția ca pe un joc ironic cu atributele și sistemul metaforic al totalitarismului”.

Închei acum, cu promisiunea că voi reveni cu detalii despre festival în numărul viitor.

Politica lui Bartleby

Baia de literatură

F

Fără temă specială și fără invitați speciali, așa cum se pretindea, pe vremuri deja, defunctul Bookarest (care se ținea la Teatrul Național), Bookfest 2008, urmașul său mai mult sau mai puțin bastard, a fost un târg de carte normal, fără fițe, consistent în sine.

Personal, mi-am lansat cea mai recentă carte, *Eu(l) artistul. Viața după supraviețuire*, două traduceri proprii, o carte masivă și epocală, *Anti-Oedip (Capitalism și schizofrenie I)* de Gilles Deleuze și Félix Guattari, și *Răul*, o conferință, memorabilă prin onestitatea rigorii cu adevărat filosofice (atât de rară la noi) a lui Paul Ricoeur, ca și capodopera romanescă a lui José Saramago, *Eseu despre luciditate*, parabolă despre ce poate face un popor atunci când, la fel ca noi, acum, este chemat să voteze – și votează nu abținându-se pasiv, din lene sau dezinteres, neducându-se la vot, ci pozitiv, afirmativ, mergând la vot și votând... în alb, practicând, altfel spus, în masă, ceea ce și eu încerc să susțin aici, în rubrica de față, o „politică a lui Bartleby”: *prefer* (adică votez) *să* (spun) *nu* (sistemului pervertit ca atare), NU prin DA. Este exact ceea ce am spus și la Târg, cu ocazia lansării

BOGDAN GHIU

cărții. Tot ce facem este politic, deci prin tot ceea ce facem putem face politică. Sau, așa cum spun Deleuze-Guattari în *Anti-Oedip*, corpul nostru face politică, dorințele noastre sunt productive politic.

Pentru un scriitor, care este fundamental rupt de publicul său, este esențial să poată lua, din când în când, pulsul dorințelor și al așteptărilor publicului la un moment dat. Pentru mine, Bookfest este tocmai o astfel de ocazie de a mă întâlni și de a observa publicul, în general, de a încerca să înțeleg ce anume caută, ce anume vrea, cum răspunde, ce dorințe are. Un astfel de târg de carte reprezintă ocazia rarissimă, ritualizată calendaristic, de a vorbi în direct, de a-ți emite obsesiile uitându-te în ochii celor care, eventual, vin (se opresc) să te asculte. O ocazie de a te plimba pe „aleile” înțesate cu lume și de a te scălda în rumoarea, concentrat urbană, a cititorilor, de a încerca să le descifrezi „coregrafia” colectivă.

Ca și o ocazie de a te întâlni cu colegii de scris, de a-i „simți”, de a da curs „necesității de a simți trupurile celorlalți” despre care vorbea Barâșnikov, și de a practica arta „interceptului”, despre

care vorbește un tânăr filosof contemporan (Mehdi Belhaj Kacem), adică de a mai asculta „ce se spune”, ce mai plutește în aer: enunțurile colective.

Fără false vedetisme, într-o pură imanentă a producției colective, multiple, plurale de sens și semnificație, am trăit Bookfest-ul de anul acesta mai viu și mai înțelegător, cu mai multă utilitate ca

în anii trecuți. Un astfel de târg de carte este un eveniment de civilizație urbană fără de care o metropolă atât de accelerată precum Bucureștiul ar fi desfigurată.

Exercițiu de predicție

GABRIEL CHIFU

Tema din acest an a Colocviului de la Neptun, *Viitorul literaturii, literatura viitorului*, ne propune un evident exercițiu de predicție: să trasăm harta viitoare a teritoriilor literaturii, ceea ce pentru scriitori n-ar trebui să reprezinte nici un demers șocant, nici unul foarte dificil, știut fiind că ei sunt obișnuiți cu proiecțiile în timp și cu construcțiile vizionare, iar prevestirea/profeția se numără, nu-i așa, printre specialitățile casei. Dar, prin cealaltă sintagmă din

titlul dezbaterii, și anume *viitorul literaturii*, cred că se face un pas în față, mult mai provocator, ca o aruncare în gol: suntem invitați să ne dăm cu părerea despre viitorul literaturii, ceea ce înseamnă să luăm în calcul și varianta că literatura s-ar putea să nu aibă viitor, iar aceasta echivalează pentru mine cu o situație pe care aș reprezenta-o prin următoarea imagine: este totuna cu a ieși din noi înșine, din propriul corp, și a ne privi de la distanță, noi pe noi înșine, cumva cu detașare, a ne privi cum ne dăm duhul. Ei bine, abia acest exercițiu mi se pare teribil de complicat. Sunt curios cine are curaj să intre-n joc și cine va izbuti în această tentativă – să prevadă și să relateze convingător ce prevede, chiar dacă ar fi să fie catastrofal ce zărește în zare...

Eu, unul, nu vreau altceva decât să încerc apa cu degetul, să tatonez subiectul prin câteva interogații logice (sau doar retorice, sau doar menite să afle adevărul prin reducere la absurd). Răspunsul la ele conține, implicit, și răspunsuri la chestiunea pusă în discuție. Așadar:

Va fi, în continuare, o literatură a limbilor sau va apărea o limbă tiranică, o limbă „supremă” care va confisca, va monopoliza literaturile?

Cum va fi stocată informația,

ce influență va avea prezența absolută, obsesivă în viața noastră a calculatorului asupra cărții ca obiect, în sine, ce se va întâmpla cu tiparul, audio-book-urile și ecranizările ne vor preschimba din cititori în ascultători și privitori?

Ce zone își va apropria literatura?

Vom asista, ca până acum, la o contractare a literaturii, la o restrângere a domeniului său sub asediul/asaltul fatal al imaginii și sunetului?

Și dacă da, până unde va merge această diminuare, căci sunt regiuni umbrite în adâncul omului, în subconștientul său, care nu pot fi cercetate, luate în posesie, descrise, luminate altfel decât prin cuvintele literaturii?...

Se va accentua această tendință nefericită ca literatura să alunece, să se scurgă în altceva, să ființeze deghizată, s-o regăsim ascunsă, însuflețind alte forme de expresie, cum ar fi televiziunea, filmul etc.?

Și dacă da, cum va arăta acest „om nou”, necititor ci privitor, subjugat de televiziune și ignorând literatura, nu va fi el un om anemic cultural, cu vulnerabilități importante, fiindcă nu mai e familiarizat cu cititul, cu efortul intelectual, fiindcă primește o hrană pregătită și chiar „mestecată” de alții în locul său?

Au cum să intervină scriitorii în cursul evenimentelor, dacă acest curs nu le va fi favorabil? Ce s-ar conveni să întreprindă ei? Să scrie netulburăți, ca și cum pericolul n-ar pluti în aer? Să se apuce de altceva, de pildă, de jurnalistică sau să scrie scenarii pentru scheciuri tv ori scenarii și discursuri pentru campanii publicitare ori electorale ale politicianilor?...

Mă opresc aici cu întrebările. Ele pot spori oricât. Repet: nu doresc să formulez răspunsuri, soluții. Aștept însă cu interes să ajung la Neptun și să ascult intervențiile pe tema dată. Aștept cu interes și aștept cu încredere în capacitatea de previziune a colegilor mei. Am impresia că uneori e mai simplu să ghicim viitorul îndepărtat decât prezentul ori chiar trecutul imediat.

Cartea de vacanță

DANIELA FIRESCU

Ioan T. Morar convertește experiența unei călătorii la „capătul lumii” în experiment, mai precis într-o carte experiment, *Cartea de la capătul lumii: Noua Caledonie: la un pas de paradis* (Polirom, 2007), o carte care „se scrie singură”, unde aventura din necunoscut este secundată de aventura scriiturii.

Localizată ambiguu în imaginarul autohton ca destinație exotică, Noua Caledonie nu rămâne în cartea lui Ioan T. Morar la stadiul clișeu de imagine tip carte poștală și prinde viață, se dezvăluie treptat, în profunzime. Însemnările zilnice conectează lectorul la realitatea neocaldoniană, prinsă în febra alegerilor prezidențiale, exercițiu oarecum formal în comparație cu referendumul ce urmează și are ca temă controversa independența vs. statutul de colonie franceză (cu toate beneficiile aferente). Populația majoritară, kanak, se confruntă cu dilema conservării identității în fața mirajului modern & postmodern, renunțarea la paradisul autentic pentru un paradis iluzoriu. Un posibil răspuns îi aparține lui Jean Marie Thibadou, figură emblematică în lupta pentru decolonizare (asasinat în 1989): „Întoarcerea la tradiție e un mit. Identitatea noastră stă înaintea noastră”. Chiar dacă cutuma se menține intactă, ritul nu și-a pierdut caracterul

sacru (există încă ceremoniale exemplare prin sobrietate și simplitate), acceptarea urmată de adoptarea/ integrarea într-o nouă cultură implică automat o segregare simbolică. Este însă un proces reversibil, surprins în mici istorii ce stăbat jurnalul, povești ale unor oameni prinși nu doar de frumusețea insulelor, dar și de atmosfera de „dolce far niente”, de „lume fără griji, de oameni care și-au cam rezolvat marile probleme ale vieții”.

Cartea desfășoară un veritabil slalom printre peisaje pitorești și personaje la fel de pitorești – consulul britanic Max Shekleton, personaj desprins parcă din romanele lui Graham Greene, dar mai ales doctorul kanak Jean Paul Loueckhote, și fratele său, senatorul Simon Louckhote, care ne introduc în zona intimă a comunității kanaky, zona tradiției, a cutumei, și provoacă întrebarea ce revine frecvent de-a lungul cărții – va rezista comunitatea tribală în contextul globalizării?

Teoria autorului, lansată dintr-o perspectivă exterioară „sunt tot mai convins că, aici, trăiesc două lumi care nu se amestecă. Lumea modernă și lumea veche, orașul (în care cuprind și satele) și tribul (...) Lumea triburilor încearcă să reziste, lumea orașului este mai indiferentă, știe că are cu ce să-i atragă pe tineri, știe că lumea

tribului e bătrână și se va stinge nu peste mult timp” este completată de o perspectivă din interior ce-i aparține lui Jean Paul, ghid nu doar în spațiul fizic al insulei, ci și în cel spiritual: „dacă ai trăit în lumea tribului, e ușor să te adaptezi celeilalte lumi și invers. Lumea tribului pune în centrul ei respectul față de ceilalți. Iar dacă ai crescut în cultul respectului, nu ai cum să te faci de râs în societatea modernă. Ai, în bagajul tău cultural și sufletești mai multe abordări ale lumii.”

Noua Caledonie pare un paradis asaltat, dar care se retrage subtil invaziilor de tot felul, în special celei tehnologice care propune un veritabil stagiou „de dezintoxicare” (conexiunile fluctuante ale internetului sunt acceptate într-un final cu seninătate chiar de autorul jurnalului). Este activat în consecință instinctul de explorator-călător neobosit, Ioan T. Morar stăbate insulele Pacificului de sud – Noumea, Ouvea, Insula Pinilor, Lifou, Vanuatu, se împrietenește cu localnicii, îndeplinește cutuma, interacționează cu turiștii, se regăsește cu câțiva conaționali stabiliți aici, gustă fructe exotice, cercetează fauna, istoria insulelor, practicile de canibalism, momentul colonizării, schițează portretul figurilor regale ce și-au lăsat amprenta în timp (povestea – la limita ficțiunii – reginei Hortensia, fiica marelui șef Kava Vendegou, având o viziune modernă, va conduce indirect, sfidând prejudecățile, tradițiile, „o femeie care prin calitățile sale a învins sângeroasa lume a războinicilor

kunie“.)

Oferta lui Ioan T. Morar este completă – „literatură în timp real” ce include nu numai un „jurnal de bord”, dar și jurnal intim și promisiunea evaziunii „la un pas de paradis” sintetizat astfel: „ceea ce e urât, banal, cenușiu, e la fel de urât, de banal, și de cenușiu ca și la noi. Ceea ce e frumos e mai frumos decât la noi.”

Generații și generaționism (III)

Alexandru
George
de vorbă
cu autorii

Cel care ar încerca să arunce o privire cuprinzătoare asupra literaturii noastre de după instaurarea comunismului (1947-1948), încercând o sistematizare a acestui capitol eteroclit, schițând chiar o dispunere cronologică a lui (primul pas spre o istorie literară pe care mulți o credeau foarte secerată) nu poate să nu se izbească de atâtea și atâtea dificultăți, încât, deși câteva tentative au fost făcute și eșecurile nu au descurajat pe temerari, ajungi să te întrebi dacă atingerea cu adevărat a scopului va mai fi cumva posibilă. Căci o istorie literară nu e un inventar oarecare de opere scrise undeva, într-o perioadă de timp determinată, așa cum se întâmpla cu *Istoria României*, elaborată de Academia R.S.R., o cuprindere totuși care nu se rezumă doar la atât, ci rămâne cea mai importantă tentativă de istoriografiere a celor mai bine de 40 de ani de comunism.

...Și aceasta după ce istoriografia mai veche ne rămăsese totuși datoare în bună măsură, în sectorul literar, dacă ne gândim că ea culminează cu cea Halima derutantă și versicoloră pe care ne-a dat-o G. Călinescu, un cumul de calități artistice și de dovezi de erudiție literară, dar în care e deficitar tocmai spiritul istoric, iar cel de sistematizare e arbitrar și schematic, fără justificare în realitatea de fapt literaturii.

Să recunoaștem că istoriografia „burgheză” nu a fost chemată să soluționeze problemele care apar odată cu explozia de la sfârșitul războiului, când ea nu mai poate înregistra, din motive politice, tot ce ar putea fi scris literar în limba română; o parte din aceasta intră sub regimul instrucției totale, aparținând acum altui „stat”, ceva mai târziu cei fugiți sau prinși dincolo de cortina de fier formează o categorie aparte, cei care se cufundă în clandestinitate sau aleg anonimatul plin de speranțe o altă. Așa că, odată cu schimbarea liniei Partidului, spre sfârșitul anilor '60, se îngrămădesc întru afirmare cele mai felurite figuri, cu pretenții justificate sau nu, faptul neintrând acum în discuție, ci cu totul altceva: că diacronia, un fenomen specific vieții unei literaturi, pe care trebuie să-l prezinte istoriografia cu cea mai mare atenție, se nimicește în aglomerarea haotică a vârstelor celor ce nu mai pot fi înregistrați pe „generații”. Cu atât mai puțin pe „momente”, cum procedează (formal) același G. Călinescu, pentru ca Al. Piru, care i s-a crezut urmaș, să consacre ideea de „deceniu”, la fel de falsă, dar totuși utilă în cazul lui, care a făcut nu istorie literară, ci înregistrări, mai mult niște polemice. (În același fel expresă și vasta *Istorie...* a lui Marian Popa, în ultimele capitole, cu titluri puse doar ca să fie, sunt menționați zeci și zeci de scriitori cu informații foarte succinte, o operație care nu are nicidecum să fie rezultatul unei colecții.

Ideea de „generație” a prins (ea fiind utilizată fugitiv și de Călinescu), dar partea curioasă, ca multe lucruri în comunism, e că ea i-a consacrat într-un moment în care ce se întâmplase în literatura noastră o făcea imposibilă. Într-adevăr, până pe la mijlocul anilor '60, literatura produsă în comunism apăruse cu o anumită logică, dictată de sus, chiar dacă ea nu

satisfăcuse total așteptările celor ce o propagau, o dirijau, o recompensau: la început se pompaseră sume uriașe pentru a-i corupe pe toți amatorii, mai ales pe cei cu nume sonore, în paralel se încurajaseră, cu mai puțină cheltuială financiară, scriitorii mai puțin reputați, dar și cei pe care-i „descoperea” Partidul și-i promova socotindu-i o creație a sa. „Noul” putea fi desigur cântat și ilustrat artisticeste și de sexagenari sau septuagenari, dar era mai bine justificat la tineretul care se îmbulzea hămesit la zaruri și care pretindea mult mai puțin, el venind cu ceea ce lipsea categoric celorlalți: candoarea.

există, dar trăiesc încă, și mai ales scriu între destui scriitori cu specificul lor în parte.

Poate că n-a existat o mai mare învălmășeală indistinctă de nume diverse ca înainte și după fatalele *Teze*; tabloul acestui moment cuprinzând deopotrivă întârziți, amânați, excluși temporari, dar și scrieri recuperate de la felurite categorii de persecutați în comunism. Cum ar fi putut ei alcătui o generație?

...Și totuși, titulatura stăruie pentru șaizecești, favorizându-i, după cum se poate constata din motivele arătate de mine, solidaritatea de grup continuând

La sfârșitul anilor '60, în tot cazul pe la mijlocul deceniului VII, ajung să-și dea măsura talentului o serie de poeți dar și prozatori cel puțin promițători, fapt care a impresionat atunci opinia literară, în timp ce o critică partizană i-a susținut cât se poate de justificat; întrucât ei apăruseră „în socialism” și îl susținuseră, se puteau socoti o biruință a sistemului, dar ei părăsiseră sloganele Partidului și stilul precumpănitor trompetist al confrăților lor doar cu câțiva ani mai vârstnici. S-a putut vorbi de șaizecești, dar de la ei s-a sărit la optzecești, care au avut pretenția de a-i înlocui pe tabelul valorilor, deși contestarea gloriei acestora, recente, nu a plăcut oficialității, care obișnuia în genere să-și anexeze nu atât valorile, cât personalitățile de succes.

Mai acum câteva luni, prozatorul Gh. Schwartz făcea o observație (în chiar paginile acestei reviste) cu privire la excluderea sa din literatură pe motiv că aparținuse unei generații inexistente: cea șaptezeceastă. Se adresa, dacă nu mă înșel, unui istoric literar foarte preocupat de clasificările pe criterii de vârstă (dar și altele) ale aceluși haos care se constata în literatura noastră odată cu 1970-1971, momentul *Tezelor din iulie* care, zic eu, fără să aibă un efect catastrofal, a încercat să întoarcă spre anii primi ai comunismului cursul unei literaturi care o luase (după părerea celor de strictă obediență ceaușistă) razna. Deși eu m-am afirmat chiar atunci și am continuat să public în întreg deceniul VIII, nu mă socotesc în „generația” șaptezeceastă, pentru că aceasta efectiv nu

pană în clipa de față, dar ea fiind entuziașt sprijinită și de criticii cam de aceeași vârstă, care au făcut carieră de pe urma ei și, mai ales, de toți cei care vor să demonstreze că a fost totuși „bine” în comunism.

După opinia mea, adevăratele victime ale ingraturii urmașilor au fost cei din așa-zisa „generație a războiului”, una de poeți prin excelență și care marchează un moment istoric bine caracterizat. (Mai puțin gruparea ardelenilor de la *Cercul literar* din Sibiu, care și-au dat măsura abia după război, prin revenirea lor spectaculoasă în perioada dezghețului dejist și în continuare, până foarte recent). În schimb, generația războiului a fost una de poeți, având centrul de greutate, de formație și de manifestare în perioada ultimei conflagrații mondiale. Dar nici ea nu-și merită numele de generație, ci cel mult de „promoție”, deoarece n-a dominat momentul acela istoric, ci a făcut să se vorbească de ea, prin noutatea ceva mai scandalosă și prin destinul dramatic al multor componenți. Dar toată seria care și-ar putea reclama apartenența, se desprind trei personaje emblematice: Geo Dumitrescu, Ion Caraion și Constant Tonegaru, poeți care se vor detașa, deși istoria literară îi așază alături. Cazul caracteristic, dar și întrucâtva aparte e cel al lui Ben Corlaci, cel mai apropiat discipol al lui Stelaru, cu care și Tonegaru a fost mai mult decât prieten, și care își configurează personalitatea poetică în timpul războiului, cele trei plachete ale sale: *Tavernele*, 1941, *Pelerinul serilor*, 1942, *Arhipelag*, 1943, apărând

pe când autorul avea 16-18 ani.

Geo Dumitrescu va deveni un om și un poet al noului regim, izbutind însă cu o extremă abilitate să traverseze anii cei grei care au urmat și să facă racordul în noile sale producții foarte distanțate cu vechea lui frondă zglobie din timpul lui Antonescu; Caraion va trece și el de partea comuniștilor, deși își va schimba atitudinea pe măsură ce politica acestora culturală se vedea pe față, va trece în ilegalitate și va suferi groaznicele rigori ale temniței în două rânduri, transformându-se în probabil cel mai odios colaborator al Securității pe care l-a cunoscut obștea scriitoricească. Iar Tonegaru, care s-a decis din capul locului pentru libertate și democrație, va fi și el arestat, va trece prin încercări cumplite fără să trădeze și va fi eliberat în fața în care o mai veche maladie, reactivată, nu-i mai dădea șanse de supraviețuire, bine calculate de medicii-torționari.

La aproape două decenii de la „eliberarea” sa, în care timp nu s-a pomenit de el decât cu totul incidental, un volum antologic reprezentativ vedea lumina tiparului, prin îngrijirea prietenului și confratele său mai tânăr, Barbu Cioculescu, și poetul reîntră în atenția criticii și cititorilor, dar numele lui nu e pronunțat după știința mea de nici unul din corifeii generației șaizeceiste care-și recunoștea alți precursori sau aliați, deși nu erau lipsiți de lecturi clandestine, chiar și cei mai conformiști dintre ei; în schimb, Geo Dumitrescu, prezent în presă, uneori conducând publicații, este o figură unanim recunoscută, iar Caraion, imediat după revenirea în literatură, este singurul poet din seria sa care a contestat câteva din noile vedete, în frunte cu Nichita Stănescu.

Semnificativ mi se pare că Ilie Constantin un spirit foarte deschis pentru fenomenul poetic din perioada adolescenței și primei sale tinereți petrecute în țară, după revenirea sa definitivă, a publicat o foarte importantă antologie a poeziei românești, cu traduceri echivalente în limba franceză și care, în cel mai radical spirit șaizeceist, nici nu-l include pe Tonegaru, eroul tragic, dar și cel mai frumos al seriei. Iar în 1978 se publică dicționarul *Scriitori români* lucrat de Mircea Zăciu mai ales cu asistenții de la catedra Facultății de Filologie din Cluj și cu forțe intelectuale locale de primă mână; Geo Dumitrescu beneficiază de un spațiu generos (față de puținătatea operelor sale), ca și mult mai prolificul său rival I. Caraion; Tonegaru nu există în paginile dicționarului acestor savanți, nici măcar numele nu-i e menționat la „referințe”.

Dicționarul de la Cluj reprezintă un alt tip de instanță decât cea a criticilor izolați și confirmă spiritul șaizeceist al modului de a vedea literatura prin partea cea mai bună și mai favorizată (după mine) a scrierilor „din comunism”...

Toate eforturile criticilor care au sprijinit șaizeceismul, de la un spirit mai liber precum N. Manolescu, la un cultivativ și ilustrator cu anticipație al tipului academic (convențional ca Eugen Simion) au mers în același sens — același care se lasă surprins în *Istoria...* lui Marian Popa, o operă întrucâtva eretică, dar fundamental șaizeceistă, al unui contemporan al acelei literaturi.

Traduceri de Lidia VIANU și Nadina VIȘAN

Poeme traduse de Lidia Vianu și Nadina Vișan în cadrul proiectului internațional comun al Masteratului pentru Traducerea Textului Literar Contemporan (Universitatea din București, Catedra de Engleză, Facultatea de Limbi Străine – http://www.e-scoala.ro/ctitc/masterate_traducerea_textului_contemporan.htm) cu revista „Luceafărul“.

GEORGE SZIRTES (Marea Britanie)

Taină
11.07.04

Așa se face că a rămas veșnic tânără.
Cuvintele neasemuite s-au
Îmbinat măiestru și au cântat. I se

Umplea pieptul cu lapte
La nesfârșit, îi întinerea chipul, i se
Ascuțea văzul, inima reîncepea să-i bată, spre
uimirea

Doctorilor. Se deștepta la răsărit,
Sprintenă, se hrănea cu văzduh
Și plutea prin casă pe foșnet

De vânt, aluneca afară
Încântătoare ca păsările
Care cântau când o vedeau. Era mereu

Mai mult. Era doar vorbe
Și aer, forme perfecte, iar vremea
Se scurgea ca de obicei.

Timpul era un joc
Te jucai și apoi te rostogoleai ca o minge
În parc, te răsuceai pe călcâie și te duceai acasă.

Fum

Am cercetat
sufletul animalelor,
de ce pufnesc ele, cum își fac treburile,
cum se uită melancolic
la mâncare, la bec

de parcă le arde ceva pe dinăuntru;
și am dedus
că animalele nu văd sufletul
care iese din ele odată cu respirația
și lasă dără de abur în urmă,

iar dăra aceea se topește în dăra pe care o las eu
ca o coadă fără de care
nu mi-aș putea ține echilibrul,
nu m-aș mai putea cățăra în copac și multe altele,
și așa păstrează animalele ființa mea de abur.

Mă trece tata câmpul în brațe

Mă trece tata câmpul în brațe.
E noapte și șanțurile sunt înzăpezite.
Noroi adânc. Ne ascundem cu grijă

De ceva înspăimântător ce încă nu mi-e mie cunoscut.
Apoi merg pe jos și lăsăm loc gol între
Noi patru. Mergem unde trebuie să ne ducem.

Am visat oare această scenă ireală,
Pădurea de o sută de acri unde bufnița clipea
Iar măgarul vorbea? Unde sunt în patul meu

Curat, dar plutim cu toții, cu brațele împletite,
Deasupra? Tata merge înaintea
Mea, ca o specie stranie, aproape

Dispărută, și cu spaimă trec câmpul

În urma lui, către moarte.
Plutesc duhuri peste gropile

Din câmp. E la fel de înghețată iarna
Și pentru noi și pentru ele. Tata se uită-mprejur,
Zâmbește și pleacă iar. În locul acesta

Noi trebuie doar să înaintăm neauziți,
Siluete pierdute ce nu lasă urme
În pământul înnoptat, înghețat,

Pe care trec dincolo ca pe o scenă.

(În curs de apariție în volumul bilingv *The Ache of Your Otherness/ Fiorul că ești altfel*, tradus de Lidia Vianu la Editura Univers Enciclopedic)

GABRIEL ROSENSTOCK (Irlanda)

Baghdad

Două mii de poeți sufi s-au adunat în Bagdad noaptea
trecută
Gloanțe, rachete, grenade zburînd în aer
Alah le-a auzit doar vocile de bețivi
Țîșnind ca o minge de foc drept spre Rai
Bombe și substanțe explozibile
Au luminat rușinea o clipă
Înainte să se scufunde deodată în țărînă

Ecouri ale vorbelor lor se infiltrează prin răni.

Palidă lumină

Palidă lumină
Injectînd nervurile
Unei frunze-n zbor

Lună plină

Lună plină
Umplînd ochiul
Pe deplin

Lotus! Dezvăluind goliciune pură

Lotus! Dezvăluind goliciune pură
Către ape
Iar și iar

Pisica – făcută ghem

Pisica – făcută ghem –
Noapte infinită...
Ochii ei

Eram un cerșetor

Dar Óma
eram un cerșetor
mi-ai aruncat un zîmbet

și am fugit
delirînd
hăt departe

mai tîrziu, obosit
hămesit
m-am așezat

acum oamenii-mi aruncă bănuți

eu îi arunc înapoi

tot ce voiam
era zîmbetul Tău

Zămislesc tăceri

Dar Óma
zămislesc tăceri
oriunde mă duc
în tăcere Tu vii la mine
închid ochii și îmi astup urechile
la vuietul lumilor
buzele mele

dacă sunt întrebate cum se ajunge undeva
arăt către luna cea gheboasă
întrebat ce fac
zîmbesc cu dinți de eclipsă

de mă-ntreabă cît este ceasul
se vede oglindit în ochii mei
este momentul Dar Óma
de rugăciune
de slăvire

a întregii creații

este momentul în care-ți vine cheful
insectele trec razant în tăcere
mișcare
dar nici un foșnet în copaci
nu-mi pot auzi nici bătăile inimii

într-un ținut îndepărtat
Te miști fără zgomot

soarele mîngîie fugar fața uscățivă a unui munte
un iepure ciulește urechea
Tu ascuți

EILÉAN NÍ CHUILLEANÁIN (Irlanda)

Învățînd limba

Duminică privesc cum pustnicii ies din bordeie
În lumină. Colina lor e plină, asemeni unui stup.
Se așază laolaltă pe umeri calzi de stîncă
Încălzită de soare, le troznesc încheieturile.
Încep să discute după o vreme.
Le ascult accentele, nu sunt toate
Din insula aceasta, nu toate-s vechi,
Și nici nu-s toate masculine, zic eu.

Sunt atît de înțelepți, nici nu pretind că m-ar vedea.
Beau din petecele răzlețe de zăpadă topită:
Eu trec chiar pe lîngă ei după ce s-au îndestulat.
Li se văd urmele de lanțuri în jurul gleznelor.

Numesc asta muncă, aceste decenii, staționări –
Căci fără de ele aș fi o străină aici.

Clătești

Clătești un om de pămînt; îi rezezi
Cochilia umană.
Douăzeci de picioare mai jos nu-i decît pămînt rece,
aproape,
Și atît de curat.

Clătești un om ieșind din femeie:
Sudoarea stranie a pielii ei, tina din păr.
O întinzi să se usuce la soare
Semnele vineții de pe sîn o să-i dispară.

Femeie și lume nu încă
La fel de curate precum pisica
Sărind pe pervaz cu un pește în dinți;
Cu ochi curioși ce reflectă odaia mizeră
Începe să stoarcă lichidul din pește.

ALES MUSTAR (Slovenia)**La Șarpele Roșu**

Țigăncile au amuțit,
nu au în meniu berea ursului,
dar servesc specialitatea casei, excelentă:
Pushkin la grătar.
Șeful bucătar taie la el cu multă grijă.
La Șarpele Roșu nu prea au maniere, dacă vrei
mânânci cu mâna.
Poetul condamnat la tăcere a primit măruntaiele.
Înfometat, desenatorul de reclame mușcă dintr-un
picior zemos,
iar mie chelnerul îmi servește inima!
Eu mestec și tot mestec.
Tare mai e post-post-modernismul ăsta!

Poemul Randol

Bunicule, azi când mă uitam după grătarul
vârât în spatele trepedului de la reșou,
mi-au rămas ochii la nucul pe care bunica nu l-a lăsat
moștenire unchiului ăluia care-și tipărea cărțile de
unul singur.

Vezi tu cât e de-adâncă înțelepciunea oamenilor?
Pun vreascuri uscate pe foc și totul miroase atât de
frumos,
te văd iar în cosciug cum te coborau în pământ,
pe când bunica, neștiind că face un gest de mecena,
fără de voia ei a fost incinerată.

În amintirea bunicii ard eu acum frunze uscate de
nuc

și ochii-mi lăcrimează numai de la fum.
Lirismul s-a dus cu tine acolo dedesupt,
s-a scurs în picuri cele trei zile
când ți-am vegheat trupul mort, micșorat,
care nu s-a umflat deloc.

Asta i-a lăsat fără subiectul lor preferat pe bărfitorii
satului,
purtătorii cosciugului n-au mai trebuit să-și
încordeze mușchii.

Nu am idee ce-au găsit muștele la un trup osificat.

Bunicule, când au îngropat-o pe bunica

mi-am pus ochelarii de soare,

dar ea n-a ajuns acolo unde ești tu,

fiindcă o groapă de 30 cm e suficientă pentru urnă.

Ultima oară când te-a ținut ea de mână a fost la
catafalc

– cea din urmă scenă melodramatică în stare să-mi
smulgă lacrimi.

Eu la slujba ta de pomenire nu mă duc,

am să pun mâna pe drujbă

și tai nucul să-l pun pe foc, curăț aerul,

ard toate cuvintele în plus, tot lăstărișul liric

Mulți ani trăiască pentru mine

Felicitări! Condoleanțe!

Toate felicitările sunt urâte în același fel
oricare ar fi desenul de pe ele: un buchet de flori, o
panglică neagră.

Clișeele îți trec bisturiul prin inimă.

O companie specializată în vânzare pe bază de
cataloge

mi oferă amabil cuponul de preț redus pentru
cadouri.

Expertul în marketing, om citit, a inclus și versuri din
Wordsworth

După care vin urările

de sărbători fericite și bucuria că ai profitat de
reducere.

În clipa când faxul va ajunge tot așa deștept

ca telefoanele mobile

să-ți cânte Mulți Ani Trăiască

eu unul mă voi sinucide.

CHRISTOPHER BAKKEN

(Statele Unite)

Paul Celan

Tu ai pus surdină la strigarea nepământească a
trompetei,
ai auzit silabe de dincolo de noi, muzica morții
în peisajul unde cărțile și oamenii trăiau
dar refuzau să se întoarcă, nemaștiind
limba: fruct zdrobit în guri putrezite.
Nu i-a scăpat nimănui ce rămăsese în urmă,
îngropat sub ninsori de arsenic
unde nimic nu crește, nu este, nu e vreodată salvat.
Umbre se refugiază în formație, cei ce uită,
își caută adăpost în minciuni și îndoială,
deși documente există și se înmulțesc.
A o spune acum nu-ți aduce ție nici o rimă,
poet înecat undeva printre ceilalți.
E vremea acum să refacem pașii spre moartea
aceasta.

Purgatoriul, carte poștală

Am mâncat în seara asta caracatiță cu un
supraviețuitor.

Ne-am întrecut la votcă, ne-am comparat tatuajele.

El are nouăzeci, așa că am plătit eu.

În afară de asta, nu prea ai cu cine să te vezi.

Asist la spânzurări. Biblioteca

nu e tocmai rea. Încerc să nu mă plâng.

Mulțumesc pentru cadouri: documentele rupte
ciocanele și lădița cu boboci de anghinare.

Am încercat să plantăm cadavrele trimise

dar e prea tare pământul, nu-l putem săpa.

Îți scriu cartea asta poștală ca să știi.

Transmite salutările mele Președintelui.

Deși e mult mai frig aici decât ne așteptam

aș zice că lucrurile sunt cumplit de frumoase.

Egloga 7 (Matia)

Mi-am ridicat ochii și te-am văzut pe tine,

Străină, în umbra smochinului.

Țara te întâmpina bucuroasă cu ploaie.

M-am urcat în pom ca să-l scutur,

coțofone zburătăcite pe dealuri:

am cules împreună fructele lipicioase.

Livada era tăcută când tu ai vorbit,

la cuvântul tău, plasele mi s-au desfăcut

în tot corpul: fagurele de miere

și mierea întunecată, vinul cel mai tare

s-au scurs până la drojdie. Am umplut un vas mare

– da, ce fapte obișnuite eram noi

până când licorile și viziunea ne-au transformat

în magicieni ai trupului. Seara asta

am fost iar în oraș,

în piețe și la cârciumi

prin scuaruri inundate, străzi inflamate

căutând pentru tine tot ce mi-este drag.

Și din nimic iată – Focul,

flăcări imposibile mistuind orașul

– tu, ochii mei, desăvârșita ardere.

LIDIJA DIMKOVSKA

(Republica Macedonia - Slovenia)

Memoria

Memoria mea e o conservă de pate soldățească
fără dată de expirare. Revin în locuri
pe care le-am călcat cu o singură limbă în gură
și am bătut gâlbenușe de ou pentru localnici, să li se facă
vocea mai bună.

Ca în glumă Isus zace crucificat pe zăpada albușelor.

Pentru sărutul francez e nevoie de două limbi,

eu având mai multe acum nu mai sunt femeie ci balaur.

Ca și sfântul Gheorghe, n-am învățat niciodată

reanimarea gură-la-gură, nasul mi-a fost astupat ani în șir

eu nu respir decât pe nari străine și UE plătește.

Aha! E ceva dubios cu tine, e ceva dubios,

strigă micii îngeri căzuți

adunând hârtii și plastice vechi după mine,

cel mai mult îmi place de ei când își scot pătușurile

pe coridor să-și aerisească ADN-ul

apoi cu A. ne întindem în ele, de o parte și alta,

într-un act de iubire jucat cu mare grijă

toți dinții noștri de porțelan se așchiază,

gingiile cască ochi mari, dinaintea cărora

limbile noastre în întuneric se-mpiedică una de alta,

mormăind, scâncind, gemând iar noi nu simțim

nici frică nici durere.

Memoria mea e cutia neagră după ce avionul s-a prăbușit

fără dată de expirare. Mă întorc în locuri unde am mai

călcat

cu un singur sânge sub piele,

marchez zilele fertile ale localnicilor în calendare

pe lângă zilele lor onomastice și de serbare,

animalele domestice duc dorul celor sălbatică, iar celor

sălbatică le e dor de cele domestice.

Asemenea cuplului de evrei la vreme de post și

menstruație,

Dumnezeu și cu mine dormim în paturi separate de ani de

zile.

Greutatea ideală

Clasa de mijloc e un body-art la picnic în familie:

presară cu pilitură de fier perii corpului

și perii din pătură, smulgându-i apoi cu magnetul

pentru ultima oară.

În purgatoriu nu există lăzi de gunoi biologic. Lasă

organele tale să-mi fie bureți aromatici, comprese de cap

în vreme ce trec prin râul de acid clorhidric.

Intellectualii incantează pe mal: *Design or die!*

Însă-n zadar – Dumnezeu lângă omul care nu L-a mai

chemat din copilărie

este ca un cuțit lângă farfuria de spaghetti. El poartă

bavețică

în loc de costum de baie.

Moscova are ciclu, Philadelphia are hârtie igienică într-un

strat.

Știi și tu ce se sparge în momente istorice decisive:

lucrul cel mai fragil în viață - tocătorul de lemn din

bucătărie.

Atunci viața se desparte de lama de ras

iar Fiul de Maica Sfântă.

Când intri în cameră cu obrazul în sânge, știi c-ai văzut în

oglinză

fața pruncului în greutate de 370 grame și lungimea 21

cm.

Ca salamul *Poly*, zici, după care adormim în picioare.

Ursul de la grădina zoologică sforăie hibernând în

congelatorul nostru.

La noapte îți răcești băutura între genunchii lui,

între genunchii mei strâng radioul, potrivit pe unde lungi,

precum o cărămidă ce se răcește ori sticla de apă caldă

care se scurge,

realitatea se leagănă în știri vechi, noapte după noapte eu

devin mai rezistentă la apă.

Râul nostru se vede numai prin ferăstruca de la subsol.

Și absolut nimeni nu mai moare. Clasa de mijloc șterge

prețul de pe cadouri, decorează ferestrele cu stele laser,

joacă teatru de umbre

cu mănuși de cauciuc pe mâini. Se strâmbă la tine când

plângi:

“Eu exorcizez zombii profesional! Fii din nou liber!”

Dacă ești prea gras ori prea slab, eu știu că viața și

moartea sunt una și aceeași povară.

Doar omul cu greutate ideală poate să poarte crucea drept.

Sinceritatea

SORIN LAVRIC

Sunt tot mai încredințat că sinceritatea este un defect moral. În spațiul public, ea poate să echivaleze cu o sinucidere. Cunosco oameni care au căzut în dizgrație tocmai pentru că au spus în gura mare ceea ce gândeau. Duhoarea cu care s-au înconjurat i-a izolat complet. Iar dacă sinceritatea este periculoasă, primejdia ei vine din dublul efect pe care îl are: te vulnerabilizează și, în final, de compromite. Mai întâi, lași o impresie proastă, de naiv nimerit la ospățul vulpilor, apoi de ființă al cărei instinct de conservare e atrofiat. Soluția? Să ai grijă ca ideile pe care le rostești public să țină de suprafața inofensivă a poncifurilor comode. „Suprafață” însemnând aici: acea secvență neutră din gândirea oficială în care poți să te miști fără riscuri.

O analogie cu lumea medicală ar fi binevenită. Așa cum, în cursul examenelor de laborator, medicul caută să afle dacă parametrii unui proces fiziologic se înscriu în valori normale (o limită inferioară și una superioară), tot așa marja de siguranță a gândirii publice – echivalentul sănătății biologice – are două praguri restrictive. Ideile care circulă în intervalul dintre praguri sunt sigure, adică inofensive. Poți scrie fără frică că vei păți ceva. În schimb, tot ce e sub sau deasupra e „patologic”, adică e periculos. Drama este că adevăratele motive care hrănesc gândirea unui om depășesc pragurile de „sănătate” publică. Mobilurile din care ia naștere teoria unui om sunt neteorice: ele țin de biologie și psihologie. Și atunci, duplicitatea – adică arta cu care un om se prefacă că n-are ascunzișuri – aproape că devine o virtute. Un om este cu atât mai adaptat pentru democrație cu cât poate da duplicității sale un aer mai convingător de sinceritate. Oamenii „onești” sunt cei care și-au pregătit de acasă clișee pentru orice împrejurare delicată.

Când văd un intelectual susținând o idee caut să ghicesc imediat dedesubturile pe care le ascunde sub perdeaua de vorbe. Iscușința lui, dacă o are, constă în ușurința cu care știe să dea impresia că motivele care îl împing la acțiune sunt chiar cele pe care le invocă, că așadar este mînat de principii care sunt la vedere, și că cel mai adesea ele sînt etice. În realitate, intelectualul seamănă cu un iepuraș tremurînd de frică ca nu cumva, scăpîndu-i un adevăr, să fie pedepsit. Nu simțul moral îl împinge la luptă, ci vigilența de ființă timorată a cărei principală grijă nu este să afirme un adevăr, ci să nu pătească ceva de pe urma rostirii lui. Iar vigilența aceasta privește tocmai zona care sare dincolo de pragurile de protecție ale siguranței publice. Duplicitatea e semn de precauție, ba chiar simptomul unei deșteptăciuni strategice.

După cât de dăunător poate fi un adevăr pentru cel care îl rostește se poate măsura gradul de profuzime al sincerității sale. Și invers, după cât de lipsită de consecințe e o afirmație poți să-ți dai seama de forța adaptativă a minții celui care a rostit-o. De aceea, ar fi o necuviință să ceri intelectualilor să adere lăuntric la ideile pe care le proferează: orice aderență interioară este o piedică pentru adaptarea exterioară. Spectacolul pe care noi, intelectualii, îl oferim lumii e foarte reușit: ne mișcăm în țarcul sigur al ideilor inofensive și așteptăm ca ceilalți nu doar să ne creadă, dar pe deasupra să ne recunoască valoarea. Caricatura constă în faptul că vrem fim recunoscuți pe baza unor afirmații care nu au nici o miză. Vrem să fim tratați drept onești cînd știm prea bine cât de duplicitari sîntem. Duplicitate însemnînd: să preiei parametrii gândirii publice fără să te lași molipsit de ea. Să te miști între pragurile de siguranță afirmînd totodată că nimeni nu te îngrădește. Să spui ceea ce se obișnuiește să se spună, dar să nu crezi în ce spui. Rezultatul este înădăirea unei complicități a minților duplicitare: un joc de măști în care nuanțele delicate sînt omise, la suprafață neieșind decît bulele de spumă ale refrenului mediatic.

Și încă o nuanță: din cele două limite care hotărnicesc banda de siguranță a gândirii de uz public, cea cu adevărat periculoasă pentru *statu-quo*-ul mediatic este cea inferioară. De ce? Fiindcă motivațiile adînci și permanente sunt insesizabile, ele semănînd cu valorile mici, infinitezimale, ale constantelor fiziologice. În schimb, cele care depășesc limita superioară sunt izbitoare, zgomotoase și trecătoare. Nu ele hrănesc o gândire, ci fluctuațiile fine ale motivațiilor biologice, etnice și istorice. Într-adevăr, apele adînci sunt liniștite.

Iar dacă astăzi polemica de idei a murit este tocmai fiindcă fluctuațiile de adîncime nu sînt niciodată puse pe tîpsie. Ideologia le-a măturat de pe scena ideilor cu drept de circulație. Și, fiindcă sunt interzise, ele rămîn ascunse în cufărul singurătății noastre și în sera de protecție a cercului de prieteni. Cînd totuși apare o altercație în presa culturală, fiecare adversar se agată de argumente vizibile, adică de repertoriul inofensiv al replicilor uzuale. În schimb, motivele invizibile, cele care nu îngăduie negocieri, rămîn în subsidiar. Așa se face că nimeni nu și-a schimbat convingerile în urma unei polemici.

Sinceritatea e un defect, e limpede. Pentru cei care vor să se păstreze pe linia de plutire socială, intervalul pragurilor de siguranță e o condiție a supraviețuirii.

Două paradigme,
o singură problemă

OCTAV-IONUȚ POPA

O carte a unui profesor italian de științe politice, Giovanni Sartori, cu titlul *Ce facem cu străinii?*, în actualul context româno-italian? Nimic mai tentant. Mai mult, înainte să o citesc, am văzut că ea a fost scrisă în anul 2000, așa încât „n-a apucat” nici atentatele din Manhattan, nici „cazul Mailat”, cu tot ceea ce i-a urmat și îi urmează. Orice fire cu un minim de maliție ar fi căutat, pe întreg parcursul cărții, neconcordanțe între ce se predică și ce se pune în fapt. N-am găsit, din simplul motiv că termenul de „predică” nu mi s-a mai părut potrivit. Am găsit, însă, ceva mult mai interesant. Dezbaterea anunțată încă din subtitlul cărții – pluralism vs. multiculturalism – este un cadru teoretic trasat foarte vag în accepțiunea publică, pe care autorul își propune să-l clarifice în vederea abordării problemei străinilor.

Originea termenului pluralism trebuie căutată în conceptul de *toleranță* care apare, istoricește vorbind, după războaiele religioase, atunci când Reforma și puritanismul au separat viața în două categorii independente: Dumnezeu și Cezarul și care poate fi sintetizată astfel: „cine tolerează are convingeri și principii personale pe care le crede adevărate și, cu toate astea, consimte că ceilalți au dreptul să se afle în slujba unor «convingeri greșite»”.

Într-o lume multicoloră, în care unanimitatea imperială de până atunci devine suspectă, era firesc ca această nouă perspectivă în istoria ideilor (în special, religioase) să aibă consecințe practice. „Traducerea” diversității în plan politic a avut loc odată cu înlocuirea conotației negative a facțiunilor politice, înțelese până atunci ca mici, uneori imorale, grupuri de interes, cu cea pozitivă a *partidelor* politice – în fond, aceleași grupuri de interes, dar care acum lucrau etic pentru comunitate, nu împotriva ei. În această conjunctură, trebuie înțeles că noțiunile de *conflict* și *consens* capătă noi dimensiuni, specifice. Condiționându-se reciproc, ele, de fapt, se atenuază într-un mod benefic. Astfel, consensul nu este total, ci numai asupra acelor *fundamentals*, numai asupra regulilor de desfășurare a conflictelor (spre exemplu, în democrație, regula majorității), iar din asta rezultă că nici conflictul nu este total, ci „îmblânzit”, devenind o fecundă „dialectică a disensiunii”. Tot la nivelul pluralismului politic, autorul adaugă două principii: *politica înțeleasă ca pace* – prilejuită de distincția între Dumnezeu și Cezar și, astfel, între privat și politic – și *principiul majoritar limitat*, conform căruia majoritatea respectă minoritatea.

Desigur, acest respect nu poate fi nici total, nici universal, căci altfel societatea pluralistă ar merge cu acceptarea până acolo unde și-ar accepta propria dezmembrare. „Cât de deschisă trebuie să fie o societate deschisă?”, devine așadar întrebarea cheie a autorului. Răspunsul este: în măsura în care respectă o serie de principii. Mai întâi, trebuie ca toleranța (culturală) să fie întotdeauna motivată (căci altfel s-ar numi dogmatism), apoi așa-numitul „*harm principle*” (ea nu trebuie extinsă la cei intoleranți) sau principiul reciprocității. Aici se întrevede, în opinia mea, caracterul ușor utopic al teoriei lui Sartori. De exemplu, o întrebare firească ar fi: dacă cel intolerant, a cărui cultură sau religie îl definește astfel, ajunge *inevitabil* să facă parte din societatea ta, care este soluția? Altfel spus, ce se întâmplă în societatea pluralistă, atunci când una din părți neagă (involuntar, poate, dar nu mai puțin ineluctabil) principiul toleranței sau principiul reciprocității? Mă gândesc, desigur, la migrația musulmană (sau orice cultură fideistă) în Europa, însă și la noul tip de „intra-migrație”

Giovanni Sartori, *Ce facem cu străinii?*
Pluralism vs. multiculturalism,
Editura Humanitas, 2007.

a cetățenilor în Europa (rromi, kurzi, cecen, Rămâne de discutat.

Multiculturalismul este, în esență, tot ce nu este pluralism. Desigur, ele se aseamănă la un nivel inferior prin concepția asupra unei lumi diversificate, însă multiculturalismul, ne spune Sartori, secretă o dimensiune malignă. În primul rând, prin aceea că „deschiderea” propusă de susținătorii multiculturalismului nu este altceva decât multiplicarea unor „subansambluri închise și omogene”. Afirmarea *politicii de recunoaștere* multiculturală este asemănătoare *affirmative action*-ului american doar prin aceea că ambele ajung, în final, să discrimineze. În rest, prima o face în mod „clasic” (pentru a diferenția) iar a doua adoptă discriminarea inversă (privilegiile acordate nelegitim celor discriminați). Și, oricum, cazul reușitei „melting plot”-ului din SUA nu poate fi grăitor, din moment ce Europa nu a beneficiat de vidul cultural și social pe care s-a clădit această formă de compromis multicultural. Ba chiar, *celăteț* diferențiată este, în context european, un concept absurd ce ar putea fi tradus prin privilegiu, deoarece condiția fondatoare a cetățeanului lui Rousseau este omni-inclusivitatea legii.

Urmează apoi, în construcția lucrării, un apendice redactat de autor în vara dinaintea atentatelor teroriste din 2001. Măcar pentru ideea că „flexibilitatea unei evoluții jurisprudențiale [de la o formă de drept la alta, condiție esențială integrării unui musulman în Occident – n.m.] se pierde din cauza ancorării în doctrina coranică. În timp ce în Occident dreptul este autonom, pe pământul Islamului el este heteronom”, măcar pentru această idee îi putem recunoaște autorului calitatea unei anticipații.

Poate fi exemplul islamismului aplicat rromilor? În cea mai mare parte da, căci la întrebarea „Pe cine integram?”, răspunsul pare a fi „Pe oricine nu este, devine, sau riscă să devină un contra-cetățean”; „Cum? Nu doar prin acordarea cetățeniei și în niciun caz nu după modelul «melting plot»-ului american”. În plus, deși din motive complet diferite, musulmanii, și rromii sunt mai complicat de asimilat în structuri socio-culturale. Nu cred că exagerez dacă spun că aceste probleme delicate amplifică serios diferențele dintre pluralism și multiculturalism, astfel că ambele își joacă întâietatea și adevărea nu la nivelul conceptelor înalte, ci jos, în subsolurile unde acestea trebuie puse la treabă.

Momentul adevărului: Teo e penibilă!

CONSTANTIN STAN

Mintea creatoare a oamenilor noștri de televiziune nu poate născoci nicio emisiune. Mentea lor creatoare se întinde până la a cumpăra formate. Mentea lor creatoare se mai elonghează până la a se atârna de ceva care prinde la public, dar nu e făcut la noi (vezi cazul invaziilor de telenovele – importate – inspirate de etnia romă – contribuție românească). Mentea creatoare a oamenilor și „oamelor“ de televiziune este de a cumpăra ceva gata făcut. Vă dați seama ce rezerve de creativitate posedă un Tatulici sau un Turcescu (ăi despre care vucște piața televizoristă de cât de „dăștepti“ și buni sunt ei, ăi de se laudă peste tot că au făcut averi fabuloase din salariile lor de profesioniștii lu' pește), dacă Realitatea TV a cumpărat pentru campania electorală un format de dezbatere de la Lazarov? Și ce format, de mai mare râsu'! Și la neica Lazarov imaginație multă: să stea candidații într-un ring de box și să se bată în discursuri judecați de niște arbitri! Găselnița mare, domnule, spectacol garantat, a dat năvală să pună în practică electoratul de la Ștefănești ce văzu la „tembelizor“. Numai că țăranul tot țăran – nu a înțeles subtilitatea mesajului, a luat-o otova, înarmându-se cu pari, pompe de biciclete și alte obiecte

contondente cu care să își argumenteze votul, obținând până la urma ceea ce, bănuiesc, voiau de la bun început: să se vadă la televizor!

Televiziunile noastre sunt un bazar second hand. Am avut o copie de Larry King, avem o copie de Oprah! Copiile și înlocuitorii de material original înscamnă rețeta kitsch-ului. Imitația se vede foarte bine la televizor (nu se mai vede la fel de bine în literatură, unde se copiază și-acolo la greu!) pentru că doar prin simpla butonare dai de original. Hainele second hand au totuși o calitate: au fost cândva și ele de prima mână, iar acum fie nu mai sunt la modă, fie au fost un pic purtate. Emisiunile noastre copiază formatul original, dar nu au fost nicicând autentice. E un băiat pe la Prima TV care face „Trădați în dragoste“. Lumea îl știe de la „Big Brother“, așadar ca pe unul care și-a scos intimitățile la vedere, inclusiv într-o partidă de sex difuzată în direct. Pe om nu-l prea dă pudoarea afară din casă, reclamând libertatea de a face orice, dacă e vorba de niscaiva parale și de o publicitate care, iată, îți aduce un job. Numai că Ernest face acum pe apărătorul moralei, pe onestul, pe castul, pe monogamul cel mai monogam din câți s-au perindat

prin lumea noastră. Adică, el se pune la dispoziția unui partener dintr-un cuplu, care se simte înșelat, trădat în amor. Emisiunea, desigur, nu este un format original, așa că nu i se poate imputa lui desfășurarea. Ce i se poate imputa este modul agresiv, bătărănesc în care susține o cauză. Băiatul nu are vorbe, repetă ca un papagal o aceeași întrebare sau aceleași puține argumente cu un „OK“ pus obsedant după fiecare cuvânt. La „Cheaters“ mă pot uita, la „Trădați în dragoste“, ba, pentru că este penibilă.

Dramatic mi se pare însă cazul Teo Trandafir. Dramatic, omenște vorbind. Pentru că Teo nu este proastă, pe vremuri avea chiar replică, afișând o naturalețe care dădea bine. Își asumase și greutatea, de care mai făcea haz uneori, în încercarea ei de a fi o vedetă atipică, una care nu poate să se bazeze pe avantajele trupului. Winfrey Oprah îi era și îi este modelul nedeclarat. A încercat, ca și ea, o cură de slăbire, într-un pariu cu kilogramele (muuuulte) în plus spre a arăta ce înseamnă să ai voință, dar l-a pierdut. Nu asta-i drama. Drama este deruta ei, derută declanșată după plecarea din ProTV. A început să se autopastîșeze și să facă orice pentru a obține audiență. Sigur că încă de la ProTV o cam luase razna, în primul rând cu maneliștii pe care ni-i băga pe gât în cantități uriașe, dar și cu sărbătorirea zilelor ei de naștere, de botez etc. în direct, prilej cu care invitații veneau cu plococane de se umplea platoul, ca

personalul de Oltenița cu papornițe. Mai nou, are o emisiune care se cheamă „Momentul adevărului“. Emisiunea, evident, nu-i rodul gândirii vreunui român. Ce vrea ea? Ea dă bani celor dispuși să își expună viața în public. Omul răspunde la niște întrebări, iar sinceritatea îi este verificată prin detectorul de minciuni. Aici s-a întâmplat ceva care m-a lăsat cu gura căscată: femeia zice că „da“, crede că e capabilă să facă un compromis, iar mașinaria zice: răspuns fals. Situația e așa: ori ne aflăm în fața singurului om din lumea asta care e incapabil de compromisuri, ori mașinaria a fost măsluită să nu i se dea premiul femeii și, cum nu o putea bloca la întrebări punctuale (cu răspunsuri verificabile), a fost aleasă aceasta. Pentru că vreau și eu să întreb mașinaria aia: pe ce se bazează când contrazice un om care crede despre el ceva? În fine, revin la Teo: cuprinsă de compasiune, afișându-și sensibilitatea debordantă, doamna prezentatoare a părăsit platoul pentru că au podidit-o lacrimile. Și dă-i și plângi, și plângi, și plângi de suferințele prin care trecuse concurența. Momentul era cu atât mai penibil cu cât tânăra nu cerșea milă, ba, dimpotrivă, avea o înțelegere umană, neresentimentară, față de tot ce i se întâmplase și față de toți cei care îi produsese suferință.

Nocturne

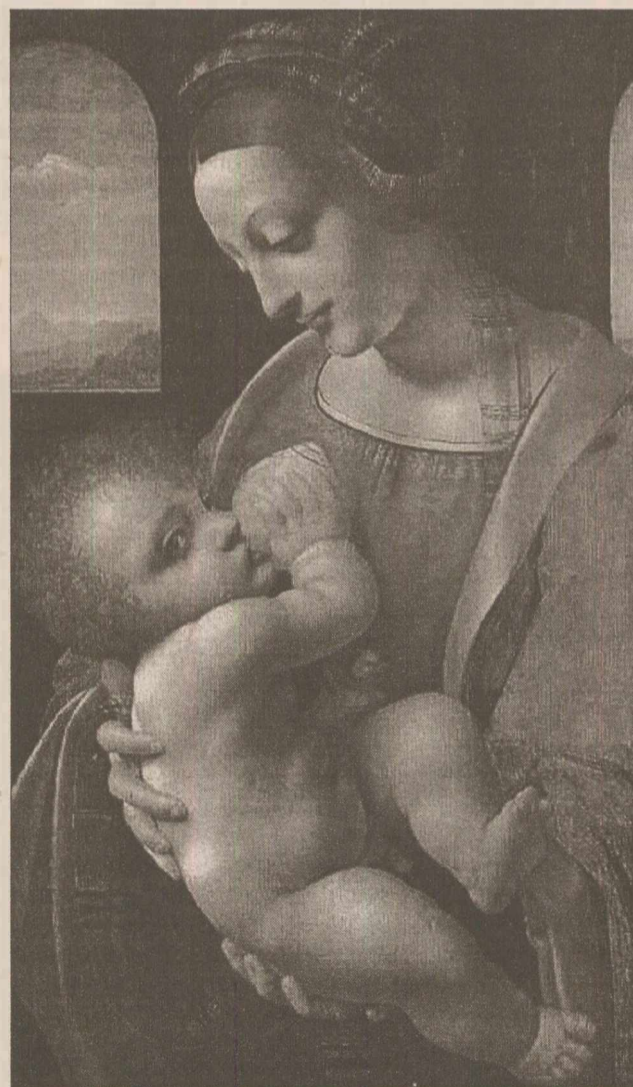
În orbitele leului

STELIAN TĂBĂRAȘ

Semnificația ori simbolul unui fapt aparent mărunț, al unei ipostaze „întâmplătoare“ este, în realitate, tot o sinestezie acceptată în sens mai larg. Meritul e al celui ce-o descoperă, deși medievalii spun că totul are sens primar, că materia e „semnată“. Observi, de exemplu, că în orbitele goale ale ochilor de bronz ai leului de lângă Cotroceni (monument al eroilor) se află două cuihuri de vrăbii ce zboară dus-întors. E aproape imposibil să ocolești metafora. Nu e meritul tău că s-a dovedit emoționantă. Sau citești: „jocuri de iezi pe umezi morminte“. Șocul e asemănător, dar aici există „voință“ în „reprezentare“: inspirația sau travaliul lui Lucian Blaga. La toate acestea mă gândeam în miezul unui iunie eminescian, la Kunsthistorisches Museum, căutând sursele plastice ale poetului în *Venere și madonă* și alte poeme. Din perioada fericită a audientului la cursurile universitare vieneze (avea să urmeze, peste mai bine de un deceniu, și o alta, nefericită, a celor „o sută zile de absență“ din clinica de la Oberdöbling) se înfiripaseră versuri precum „O, cum Rafael creat-a pe Madona, Dumnezeu“ sau „Ești frumoasă, înțelege-o./ ca o pânză de Coreggio“. Pânzele erau acolo în muzeu, la locul lor, de două secole, precis prin fața lor au stăruit pașii și privirile poetului. E drept, cele două „madone“ rafaeliene nu te-ar inspira azi la superlative, sunt cam voluminoase și puțin lascive. Dar...

Prin muzeu „era dus“ un vizitator cel puțin ciudat. O asistentă socială, desigur, manipula un cărucior performant pentru paralizici. Avea și un perfecționat

motorăș electric, silențios și bine ascuns. Mănuirea scaunului pe roțile era lesnicioasă. În căruț, un japonez bătrân îmbrăcat gros și „total“ ca omul invizibil, iarna. Dincolo de ochelarii mari, negri, bănuiai o privire sfredelitoare. Altminteri, nici un semn că ar fi fost viu. Era așezat ca un tun în fața câte unui tablou, lăsat să privească fix „cât voia Ea“, apoi mutat cu fața spre altă pictură. Nici un semn că ar fi privit îndeajuns sau prea puțin. Nici că ar avea vreo preferință. Nici măcar o interjecție. Poate era un dinozaur ce supraviețuise astfel Hiroshimei ori Nagasaki-ului. Poate că trecutul lui era plin de glorie sau poate el era foarte bogat. Și, la urma urmei, nu era dus într-un parc sau la soare, ci tocmai într-un muzeu rafinat. O fi fost „la vremea lui sănătoasă“ pictor? Sau colecționar? Cine știe. Șocul a fost nu că vedeam un *astfel* de infirm într-un muzeu, ci că Altcineva hotărâra ce să vadă, cât timp să se bucure, de la ce distanță etc. Și că, poate, și nouă ne este arătat doar ce hotărâște Altcineva și ni se lasă un timp bine stabilit pentru perceperea simbolului, a semnificației. Dacă n-ai profitat la timp de unghiul potrivit, zadarnic. Vrăbia din ochiul leului a zburat. N-o vede oricine. Colaborarea cu acel Altcineva e posibilă dintr-un singur sens: *el* ne dă, *noi* trebuie să găsim. Doar aceasta e posibilă relație semantică între *relevare* și *revelare*. Și, memento! Ne aflăm deja într-un mare muzeu de artă!

GOPO - un cineast insuficient cunoscut

CĂLIN STĂNCULESCU

M Numele lui Gopo a reintrat recent în sfera interesului public prin generoasa inițiativă a decernării premiilor ce poartă numele autorului celebrului Omuleț.

Primul deținător al prestigiosului trofeu Palme d'Or din istoria cinematografului românesc n-a apucat să vadă dispariția cenzurii ideologice și instaurarea celei economice, n-a fost martorul izbucnirii orgoliilor cineastilor după Revoluție, nu a asistat la succesele tinerilor regizori care în ultimii ani au obținut impresionante distincții internaționale.

Existența unui masiv „Fond Gopo” achiziționat relativ recent de Arhiva Națională de Filme prin grija doamnei director Anca Mitran a permis cercetătorului Theodor Leontescu elaborarea unui amplu eseu dedicat cineastului prolific și complex, care a știut să concentreze arta animației în pilduitoare pilule de gândire umanistă.

Theodor Leontescu folosește în volumul „Puterea omulețului” 136 de desene și schițe, dintre care un număr de 60 sunt inedite, restul fiind publicate în timpul vieții artistului. Autorul descoperă un fascinant amalgam de artă, știință și teologie în întreaga creație a lui Gopo, având adesea un mesaj ascuns, criptic nu departe de enigmă, teritoriu pe care și cititorul este invitat să-l exploreze cu propriile antene.

Imprevizibilă, nașterea Omulețului lui Gopo avea să-i aducă, dincolo de Palme d'Or de la Cannes, o suită impresionantă de recompense pentru toate filmele ulterioare *Scurte istorii*. Născut gol ca și Adam, Omulețul lui Gopo va explora cele mai variate zone ale creativității omenești, fără a impune teze, dogme, truvaiuri ieftine. Personajul lui Gopo este dotat cu sensibilitate și creativitate, posedă o candoare naturală, este capabil de entuziasm și simț critic, părintele său, genial desenator, fiind capabil să-i insuflă capacități de expresie aproape nelimitate. Theodor Leontescu afirmă, cu argumente convingătoare ale ineditelor lui Gopo, că „asumându-și expresivitatea și inventivitatea întregii umanități, ca exponent al istoriei acesteia, Omulețul trebuia să fie capabil de a comunica orice idee, de la cele mai simple până la cele mai subtile și abstracte. Capul acestuia, deseori detașat de corp și decapsulat, devine un

mijloc prin care Gopo reușește să transmită cele mai diverse mesaje.

Studiind opera lui Gopo, Theodor Leontescu ajunge la concluzia că autorul Omulețului dorea să demoleze teoria evoluționistă, raliindu-se prin rezolvări deloc facile demonstrației adevărului creaționist.

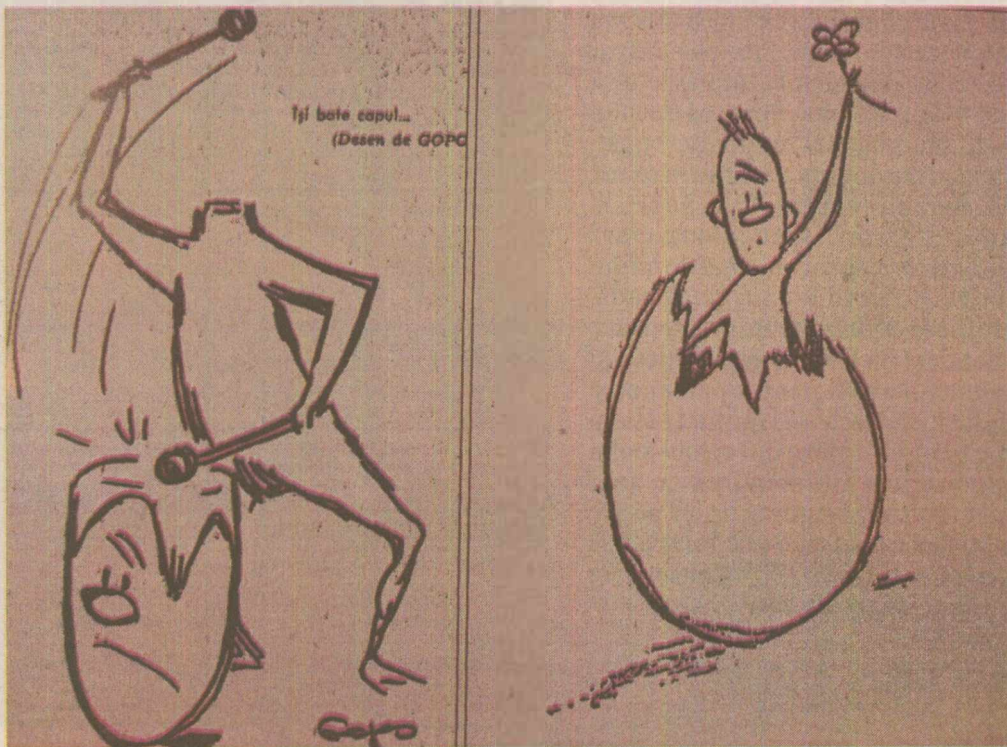
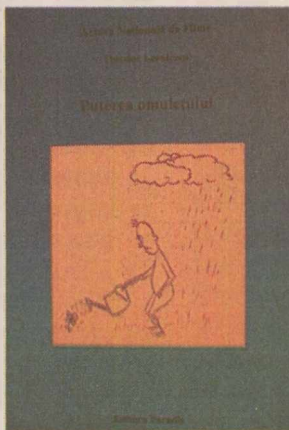
Deloc străine preocupărilor cineastului sunt și urmările păcatului adamitic, patimile omenești fiind ilustrate cu virtuozitate în *Pilule*, în *Intermezzo pentru o dragoste eternă*, în *Orgolii* sau în *Barca*. În schițele sale pentru *Alo, Hallo*, afirmă Theodor Leontescu, Gopo își prezintă Omulețul luând aminte și comunicând peste tot legea morală sugerată de tablele Decalogului. Artistul insistă asupra primei porunci, cea a iubirii lui Dumnezeu.

Theodor Leontescu descoperă noi perspective de interpretare ale operei lui Gopo ajungând la concluzii spectaculoase, dar deloc lipsite de argumente puternice. Eseistul sesizează punctele de sprijin peren ale creației desenatorului unic care a fost Gopo, împrumutându-i și unele perspective mai puțin, să le zicem, ortodoxe, pentru vremea în care a trăit și a făcut film autorul Omulețului.

Astfel, prin Omulețul și conștiința sa adormită din *Eu plus Eu egal Eu*, Gopo a intenționat de fapt să îndemne spectatorul la reflecția asupra universului totalitar descris în romanul lui George Orwell 1984.

Theodor Leontescu sesizează cu îndreptățire decriptări nuanțate ale dimensiunii spirituale ale filmelor lui Gopo, autor deloc departe de credința în valorile Cărilor sfinte.

Aș reproșa un singur lucru elegantului eseu despre creația lui Gopo, anume trecerea sub tăcere a numeroși colaboratori de marcă ai maestrului, printre care se numără și inegalabilul compozitor Dumitru Capoianu.

Luceafărul

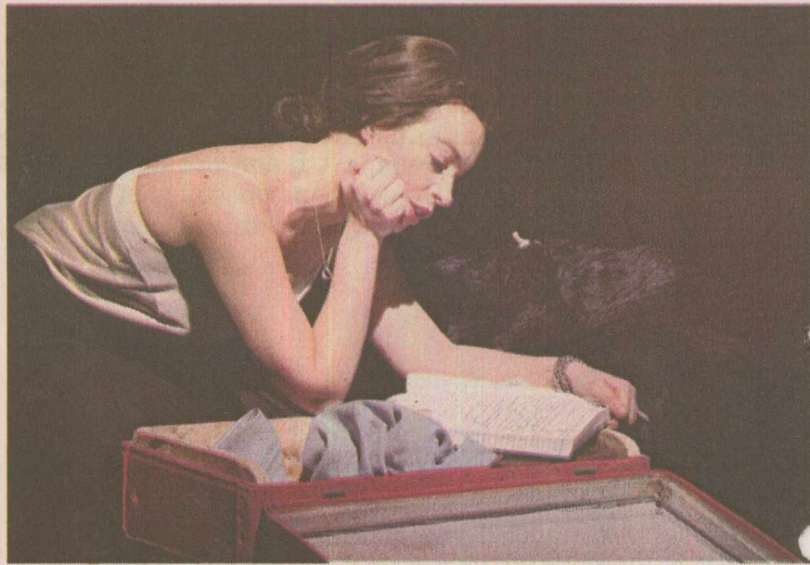
Delia și Doris sau O fată care se crede foarte frumoasă

MIRCEA GHIȚULESCU

Cel mai generos, mai adevărat și justiciar text despre „prostitute” l-am citit cândva în singurul roman al poetului austriac Rainer Maria Rilke, *Însemnările lui Malte Laurids Brigge*. Îl evoc pentru că este scris în germană și pentru că seamănă cu *Fata de mătase artificială* de Irmgard Keun, de la Teatrul de Comedie. Este, și acesta, ca și romanul citat al lui Rilke, un jurnal, dar un text reformativ și tandru incomod pentru mentalitatea asupra a ceea ce numim femeia ușoară.

experiențe trăite nu pentru toți spectatorii prezenți, ci, s-ar zice, numai pentru tine. Or, a vorbi cineva numai pentru tine este culmea satisfacției. Au un aer confidențial care te fereșc de intenția literară, deși aceasta nu lipsește. Dimpotrivă, avem de-a face cu o frumoasă literatură vorbită, plină de capcane și mistere ale vorbirii, cu lumini și umbre, niciodată cu vorbe pe șleau care nu te mai lasă să ghicești nimic.

Important este că Delia Nartea interpretează un imn al femeii autonome ce seamănă a frivolitate, dar reușește (contopită cu textul) să o scoată de sub semnul oroarei pentru a pune accentul pe inteligență, umor și poezie. Umorul este calitate: ce salvează romanul de sub zodia

Doris, interpretată (e prea puțin spus) de actrița Delia Nartea, nu este chiar o prostituată, dar iubește bărbatul și vrea să aibă și un ce profit. *Fata de mătase artificială*, tradus din limba germană (după dramatizarea lui Gottfried Greiffenhagen) de Victor Scoradeț, a prins o viață bogată la Teatrul de Comedie datorită Deliei Nartea, asistată cu austeritate de regizorul Vlad Massaci. Textul (scris prin anii '30) pare un ideal al armoniei dintre adevăr și literatură. Nu există nici o prăpastie, ca astăzi, între sex și exprimarea literară, de aceea piesa se și numește *Fata de mătase artificială* și nu *Viața mea sexuală*, deși e cam același lucru.

Nu știm prea bine cine a fost doamna Keun, celebră la vremea ei prin câteva romane care s-au transformat în filme, dar s-ar putea să fie eroina propriului jurnal, ca și înaintașul său Rilke. Sunt foarte interesante aceste jurnale transpuse scenic, abia dramatizate, de regulă monodrame (am o experiență recentă la fel de marcantă cu *Fitness* de belgianul Jacques De Decker, jucată de Mihaela Teleoacă la Ambasada Belgiei, sub privirea severă a lui Mihai Bisericanu), pentru că transmit

moralei, dar și spectacolul.

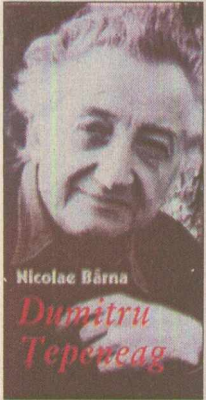
Când, în final, apare Alexandru Conovaru în rolul iubirii eterne, impresia e că ieși din vis, dar el cu ochelarii săi cu multe dioptrii te păstrează acolo. Delia Nartea va cânta pe tot parcursul spectacolului libertatea femeii a cărei demnitate nu stă în sex, cum s-ar crede, ci în minte. Este (și poți urmări, nu în plan real, ci mental) o simpatie a actriței pentru personajul pe care îl interpretează, dar nu prin identitate, ci prin contopire.

Delia pare Doris și Doris pare Delia pentru că se întâlnesc atât de rar. În decorul auster din Sala Studio a Teatrului de Comedie, epurat de toate detaliile românești posibile, cu o singură ușă oarbă ce rezolvă toate intrările și ieșirile și cu un mic stroboscop în final care aruncă raze de lună spre spectatori, poate chiar acelea pentru care Doris simțea că este o femeie frumoasă. Frumoasă sau înfrumusețată de creație, Delia Nartea are reacții exacte, replici amare cu sine însăși, cum se cuvine într-o monodramă.

Lăsați tîmpla memoriei în poalele inimii și treceți pe pastile!

HORIA GÂRBEA

Nicolae Bârna
Dumitru Țepeneag
Biblioteca Apostrof, critică

Despre Dumitru Țepeneag, Nicolae Bârna a scris foarte mult vreme de vreo 15 ani. Adunarea acestor studii și articole dă un volum monografic impozant în care sînt analizate pe rînd, uneori multiplicat, toate aspectele operei celebrului oniric exilat la Paris. De la cărțile de început, despre care amintește adesea gluma cu lama de ras, echivalentă grosimii acestor volume, pînă la scrierile din exil, Nicolae Bârna nu ratează nimic. Concluzia sa este că Dumitru Țepeneag este un reprezentant marcant și absolut tipic al postmodernismului românesc. De asemeni, îmbinarea ironiei și sarcasmului cu gravitatea ar caracteriza scrisul său ca o dovadă în plus a postmodernității în linia John Barth. Această încheiere nu este explicită pentru că, fiind o alăturare de texte scrise în momente diferite și privind opera prin „lupe” diferite, cartea nu are un capitol de sinteză. Oricum, puțini autori în viață au parte de o analiză atît de atentă a realizărilor lor din toate epocile de creație și, desigur, și mai puțini au parte de un comentator cu mobilitatea intelectuală erva lui Nicolae Bârna.

Sorin Neagu
Între două Evuri Medii
Editura Universal Dalsi, poezie

Versuri cu prozodie clasică lucrată cu îngrijire, cu ecouri limpezi din Topârceanu, deci ușor desuete, iată ce ne propune Sorin Neagu: *Când și când răsună valea/ căci în calea/ provizoriilor cruciate// melancolic se destramă/ iluzoria panoramă/ din finaluri de balade.*

Uneori textele sună efectiv ca o parafrază sau mai curînd ca o parodie la cele cantabile ale poetului *baladelor vesele și triste*. Alteori, pe acest tip de rostire se altoiesc scenarii suprarealiste și ludice ca-n *Apunake... Compromise cataclisme, / destrămate uneori/ printr-o pajiste cu flori, / rar polarizarea-n prisme/ ori în stranii depărtări, / un sentimental libret/ lișt ori desuet*. Ambiția autorului e mai mare, așa cum o prefață caută să explice: el polemizează cu regimul comunist care l-a coborît într-un Ev Mediu. Satira politică apare însă estompată de ritmurile săltărețe și rimele cantabile. Numai unele cuvinte și cîteva aluzii ne trimit la acea epocă revoluțată și aproape uitată. Rămînem cu seninătatea poetului și nu cu posibilele lui vindicte prin poezie.

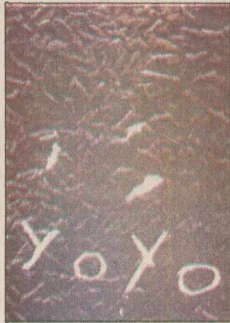
George Coandă
Eminescu – Istorical național
Editura Bibliotheca, ese

Despre simpaticul și jovialul scriitor George Coandă aflăm de pe clapeta volumului că este nu numai doctor *cum laude* în geografie, ci chiar *creatorul unei științe noi* (văleu! *n. mea*) și al primului ei dicționar: *geocivilizația*. Asta după ce altcineva crease (acela însă în glumă) *geobogzia*. Cartea cuprinde studii publicate anterior în periodice și care țin să demonstreze că Eminescu a fost *Istorical național*. Că Eminescu a

avut preocupări în domeniul istoriei și că observațiile sale despre istorie sînt pertinente și uimitoare, citatele pe care le dă George Coandă probează, desigur. Dar că ar fi *Istorical național*, la singular, asta nu poate dovedi George Coandă, fie și pentru că un istoric nu se exprimă prin articole de gazetă. Cuprinderea geniului eminescian îi face pe mulți să îl proclame pe autorul *Luceafărului* fizician, astronom, matematician, filosof etc. Eminescu, după Coandă, ar fi un *martir, răstignit pe altarul gazetăriei*. Imagine excesivă, cum excesiv este și tonul general al autorului – ton de tristă

George Vasilevici
Yoyo
Editura Tomis, roman

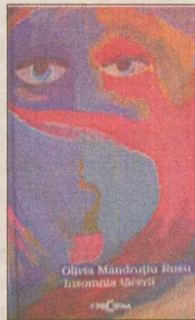
Unul dintre poezii-fanion ai generației 2000 își sărbătorește recenta intrare în Uniunea Scriitorilor cu un roman „dur”. *Yoyo*, care nu are pe copertă numele autorului, este povestea, narată la persoana întîi, a unui toxicoman „pe amfetamine” (mai rar și pe iarbă) în România anilor 2000. Personajul central narator Tudor nu are inhibiții, complexe, idealuri, virtuți, scrupule. El devine turnător la poliție pentru că toți toxicomanii devin, traficant

pentru că îi trebuie bani, pușcăriași căci trebuie să treacă și prin asta, bătut de cei turnați că așa e jocul. Dar, în plus, e și poet, e de fapt un intelectual, un înger căzut. Femeile îl interesează ca obiecte sexuale, cît timp drogul îi mai lasă potență. Celei mai iubite, Elei, îi spune: *Ești o curvă proastă care suge pula și atît*. Toate capitolele acestui jurnal nedeclarat sînt intitulate AZI. *Carpe diem* rostit de un drogat. E multă mu... – pardon, felație – în romanul lui George Vasilevici, dar e și un insert cu sodomizarea tinerilor pușcăriași care l-ar face invidios și pe Emil Mladin. Personajele feminine nu stau pe gînduri, chiar minore fiind, (*Nu știu, eu vreau să mă fut... Nu pot la hotel că sînt minoră și ăia îmi cer buletinul, hai pe plajă*), iar pe plajă cedează gardianului care îi surprinde *in actu*. Oral, evident. Personajul teoretizează uneori, deși el știe că nu se va putea lăsa de droguri. Atunci la ce bun teoria? *Cînd o pizdă își pierde poetica, devine pornografică*, zice el. Romanul nu își pierde poetica, din fericire, deși e cam monocord și îi lipsește conflictul. E doar o descriție. La întrebarea: se va lăsa Tudor de „rulat”, răspunsul e clar de la început, de cînd își acceptă *condiția de pulă simplă*, abandonată și aia cînd efectul drogului reduce erectia. Nici un suspans. Finalul e reușit, de o duritate insuportabilă pe care George Vasilevici se pricepe să o redea rece, comportist. Nu vi-l dezvălui. Cu mici defecte și excese, *Yoyo* e un roman bine scris, credibil în cele mai adînci abjecțiuni, pe-alocuri chiar poetic, incitant prin temă și prin asumarea de către autor a destinului personajelor, fără concluzii, fără metafore, fără fraze moralizatoare. *Ne zîmbim. Ne futem în draci. Mîncăm înghețată. C'est la vie!*

amintire protocronistă. Din fericire, volumul abundă în citate și lui George Coandă îi rămîne loc destul de puțin pentru a-și etala punctul de vedere și deloc pentru a-l argumenta. *Eminescu – istorical național* rămîne un simplu enunț, iar cititorul poate parcurge cu interes fragmentele eminesciene alese de G. Coandă. Dacă lucrarea se numea *Eminescu – puncte de vedere asupra istoriei*, cum ar fi fost legitim, nimeni n-ar fi avut nimic de obiectat. Așa, ideea de a-l „pompa” pe Eminescu e provincială și stridentă.

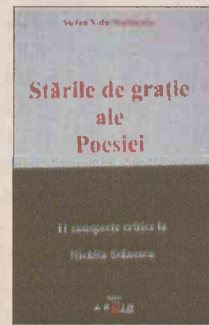
Olivia Măndruțiu Rusu
Insomnia tăcerii
Editura Proema, poezia

Poeta face parte din generația „mare” echinoxistă (absolventă a filologiei clujene în 1971). A abandonat timp îndelungat poezia pentru a erupe la maturitate, acesta fiind al cincilea volum în ultimii ani. Pentru Olivia Măndruțiu Rusu, poezia este o haină de gală care se îmbracă și se poartă la ceremonii de curte. Se vede și din condițiile grafice excepționale în care a ținut să își înveșmînteze scrisul, la acest recent volum mai mult decît la altele. Ilustrațiile fauviste ale lui Labancz Zoltan nu au însă legătură cu versurile pastelate sau acuarelistice ale autoarei, ci creează un contrast, poate intenționat. „Specialitatea” poetei pare să fie personificarea: *tîmpla memoriei, inima așteptării, poalele inimii* și, evident, *insomnia tăcerii*. Pagina este umplută de versuri nealiniat, dispuse într-un fel de caligrame

abstracte, risipite în distihuri sau chiar în versuri izolate ce au, desigur, intenția de a constitui niște poeme în sine, părți autonome ale textului. În *cuvîntul introductiv*, Paul Dugneanu descoperă în poeme *motivul drumului* și recurența oniricului. Vorbește pe bună dreptate despre denunțul alienării care se întrevede adesea în unele accente pamfletare – *soresciene*, le califică prefațatorul. O poezie aforistică, uneori parabolică, fără imagini stridente, ocolind cu încăpăținare ostentația și spectaculosul.

Ștefan Vida Marinescu
Stările de grație ale Poesiei –
11 conspecte critice la Nichita Stănescu
Editura Arvin Press, critică

Conspectele critice ale profesorului Ștefan Vida Marinescu par efectiv niște notițe scrise în grabă pe marginea unui volum. Ele sînt dedicate memoriei regretatului Alexandru Dan Condeescu, unul dintre admiratorii și exegeții marelui Nichita. Cele 11 capitole cuprind fraze scurte, notații fugitive, unele de domeniul evidenței, altele surprinzătoare. Multe sînt generatoare de interes, altele de perplexitate. De pildă: *Poezia, grație fiziologiei sale, e un fenomen pre-poetic*.

Cum o fi asta? Cred că devine după facultăți. Ștefan Vida Marinescu îl iubește pe Nichita Stănescu, dar și pe Eugen Simion, numit *cel mai important și valoros critic literar contemporan, criticul marilor opere* etc. Aceasta este perspectiva din care își scrie *conspectele* în care există și momente de interpretare critică, dar și pasaje descriptive, inutile pentru cititorul care, se presupune, cunoaște opera ilustrului ploieștean. Cel mai interesant capitol e cel despre numere în poezia lui Nichita – *încifrarea matematică*, zice criticul. Nu e citat însă un vers cheie: *N-ai să șapte între sorți!* Foarte interesant ca premisă este capitolul final, în care autorul ar vrea să analizeze prezența lui Nichita Stănescu în manualele școlare. Acesta este însă expedit, prost scris și desfigurat de greșeli de tipar pînă și la numele proprii: *Forina* (sic!) Rogalski, D.C. Enache (ca și cum C. ar fi inițială de prenume). *De reținut Ioana Em. Petrescu, cronicar ce abordează tangențial poezia lui N.S. Păi, dacă o abordează tangențial, de ce s-o reținem? Tema 12 din manualul (...) figurează Nichita Stănescu. Așa se exprimă un profesor de română. Manualul „scris” de... Ce vor să spună ghilimelele? Că Negrici, Costache și Pașcanu nu l-au scris ei? Sau că e „scris” în deridere? Asemenea formule îl dezonorează pe autor, care mai notează, în fuga conspectului: *mediocrul critic Alex Ștefănescu*. Imprudență, căci dacă A.Ș. e mediocr, deci la jumătatea clasamentului, rezultă că Ștefan Vida Marinescu joacă demult în divizia C.*

Paul Romaniuc
Elegiile lui Zarathustra
Editura Echim, poezie

Poetul este un reputat traducător din și în ucraineană, fiind membru în ambele uniuni de scriitori. Predă ucraineană în România și își face doctoratul la Cemăuți. E un poet neliniștit, plin de elan vital, influențat de admirația pentru Nichita Stănescu (scrie și el 11 plus una elegii). *Te-am căutat/ în mărgelile zânelor/ adormite de dansul/ propriilor sâni* e bine zis. Foarte frumos e și un *Haiku*, avînd însă zece versuri – probabil e haiku-ul ucrainean, cel mai lung din lume! – *Condorule roșu/ nu te coborî/ ca un fus de foc/ pe aripa mea/ cuprinsă/ de cîntecul cucului/ lasă-mi cenușa/ ca o piatră roșie/ să se zbenzue/ în cîntec!...* Cenușa ca o piatră roșie a poetului servește la resuscitarea poeziei. Aceasta e o pasăre Phoenix, desigur, pe care, destul de des, chiar dacă nu totdeauna, Paul Romaniuc o întîlnește, dar numai atunci cînd nu abuzează de concepte (totul, nimicul). Se întîmplă ca energia nestăvilă a autorului să distrugă prin efect torențial poezia. Iata un început de poem, două versuri care fac cît tot restul: *Dimineața verzuie/ a căzut în genunchi*. Restul ar putea fi tăcere.

Basmе, snoave, parodii

FELIX NICOLAU

Întâmplări la marginea lumii, romanul lui Cosmin Perța, apărut la Cartea Românească în 2007, subintitulat *Aventurile lui Axinte Abramovici Papadopoulos în pustie*, e o carte de pseudo-fantasy, așa cum nu prea s-au mai scris în literele românești. Și considerațiile nucleare de pe coperta a patra („Un roman fulminant, o poveste care te ține cu sufletul la gură de la început până la sfârșit” – *Elfish times* – revista *elfilor de pretutindeni*), fantasmagorice, amuzante și impertinente sugerează tratarea bufă a unui gen „serios”. Dintru început o să spun că subiectul cărții este literatura. Noua generație de scriitori, oricât de departe de optzeciști ar vrea să sară, se mișcă în interiorul aceluiași frontiere. Indiferent dacă se zboară călare pe mătură, dacă se omoară iepuri cu scuipatul sau dacă au loc competiții între vrăjitori, miezul evenimentelor este literatura. Un pseudo-metaroman, așadar, în care, dincolo de vâlul peripețiilor, se pun, la modul zurliu, probleme de teorie literară. Picaroul de altădată ține acum discursuri și compune manifeste literare. Astfel, *Manifestul dur și sentimental al noii literatură semnat de Ruruk și bunul său prieten Axinte* este întemeiat, *va de soi*, pe o sticlă de vodcă. Cele două manifeste sunt, de fapt, o paranghelie în care se pomenește de „adevărată literatură” (care-o fi aia? dacă tot suntem obsedați de ea), de Mama-

bătrână și de adevărata dragoste, cea necondiționată (pe care, știm, o invocă des literații și femeile răsfățate). Femeile vrăjitoare au și ele ca pasiune literatura – a naibii coincidentă! Păi, până la urmă, autorul este un optimist, chiar dacă o lume alcătuită din astfel de oameni ar fi plină de bârfe, topuri și snobisme. Da, dar discuțiile ar fi interesante... Mă întreb cui se adresează acest „roman”. Copiilor, cam o pagină din zece, literaților, care vor întotdeauna ceva mai substanțial?

Începutul volumului este podidit de detalii: „Și iarăși visul acela o trezi din somn. O apă mare și neagră, plină de pești străvezii, gelatinoși, plutind la suprafață, iar ea, călcând printre ei și înaintând liniștită tot mai în larg, tot mai departe, cu balele gelatinoase ale peștilor străvezii lipite de fusta-clopot, albă-albă, care începea să semene tot mai mult cu o meduză uriașă având un cap negru în mijlocul ei, liniștit, fără lacrimi și fără vedere”. Onirismul impune astfel de deliruri descriptive – e un risc pe care și-l asumă.

Protagonistul, Axinte, are o meserie cu-minte, e merceolog. El măsoară, dibuie, apreciază, ce mai, e *raisonneur*. Ce m-a susținut în lectura cărții este luciditatea degajată, ironia bonomă și distantă, plus fantezia. Multe situații sunt pastişe după întâmplări arhetipale ale basmului.

Bunăoară: „Cel mai mult i-a plăcut Fatimei o discuție lungă cu un calmar uriaș pe care l-a întâlnit pe o stâncă unde stătea și se smiorcăia cu lacrimi de calmar uriaș”. Naivitatea aceasta pretențioasă, repetitivă îl prinde foarte bine pe scriitor și mai dă jos din încărcătura aluzivă a poveștii. În aceeași linie vin întrebări ca „unde s-a mai văzut plesiozaur care să nu apară în vis?”. Până și ilustrațiile lui Vlad Fischer (ce păcat că doar coperta este colorată!), amintind oarecum naivitățile lui Ivan Generaliș, pledează tot pentru o abordare jucăuș-demitizantă a basmului. Și totuși, să nu uităm că basmul presupune invenție, fabulație într-un cadru economic – fiecare cuvânt fiind folosit cu un scop precis, rezultat al șlefuirii de generații. În loc ca la bacalaureat să li se ceară absolvenților să comenteze pasaje de critică literară, ar fi tare bine dacă s-ar pune accentul pe esențializarea mesajului scris. Probabil așa viitorii părinți ai constituției nu s-ar mai juca de-a conjuncțiile care fac o lege dublu interpretabilă.

Știu că Victor Cubleșan, într-o cronică, s-a arătat foarte sceptic privitor la calitățile de prozator ale autorului. Eu o să vin cu o părere opusă. Nu că mi-ar dispăcea poezia, dar poezia tinde să devină atât de tranzitivă și de literală (și pe bună dreptate), încât e de așteptat să regăsim printre poezii viitorului imediat firi lucide, întrepide, reci și critic-sceptice, puțin atașate de ideea de literatură. Or, Cosmin Perța este un tip sensibil, absorbit total în sfera literară. În roman, însă, în pofida ezitărilor

care țin de viteza condeiului, de palpitul intrigii și de anumite formulări obositoare, îi prevăd un viitor mai spectaculos. De ce? Pentru că este un scriitor cu o bună stăpânire a limbii, inclusiv a zonei lexicale arhaice, cu un subtil simț al umorului și cu imaginație – ceea ce iarăși este rar în peisajul literelor noastre.

Micile invazii de lirism
al naturaletii

GABRIELA GHEORGHÎȘOR

D
Printre vedetele și poezii-vedetă ai marii invazii douămiiste a mai răsărit discret și câte-un poet. Ștefan Manasia este unul dintre ei (a debutat în 2003 cu *Amazon*, la Editura Tritonic). Deși își asumă, cu accente polemice evidente, condiția de marginal în spațiul public al literaturii, făcând din margin(al)itate un crez artistic și o temă poetică („Scrie despre margin(al)i, dinspre margine” – se autoprezintă poezia), apariția celui de-al treilea volum de versuri la Editura Cartea Românească (2008), intitulat *Cartea micilor invazii* (după *cînd TU vii. Etica grunge*, Samizdat, 2006), reprezintă deja intrarea într-o

zonă de firească vizibilitate.

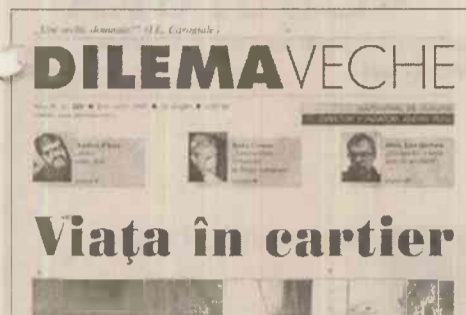
Cartea micilor invazii, împărțită în cinci secțiuni (*etica grunge, cînd TU vii, micile invazii, rewind: povestiri din cripta tinereții, levitația*) desfășoară o gamă destul de variată de formule grafice (inclusiv câteva fotografii alb-negru), de registre stilistice și de atitudini lirice. Dezideratul autenticității poetice, tradus în metafora „graffiti de sînge”, „miasmele” imaginariului expresionist („creierul nostru ca o tumoare”, „un zeppelin cu sînge și venin”, „sexuri mîncate de ciuperci de păduchi”, „stîrvuri de cîini” ș.a.) și tonurile profetice („doar eu te pot elibera/ doar eu te pot ierta Acum/ sunt la ușa ta da/ și la ușa ta” – *sînt la ușa ta*) sau revoltat-sarcastice („noi suntem furnicile coprofage/ noi suntem viespile adunate în jurul bălții/ pe ochiul rinocerului înecat/ ne hrănim cu stridii cu petrol saudit/ naștem avortoni și miss univers/ înțigem în fiecare vagin aparate” – *imn*; v. și *mailpoem*) învăluie poezia lui Ștefan Manasia în același aer de familie milenarist, chiar dacă poezia trimite săgeți acide spre congenerii „care vor să se scoată cu literatura” (*rewind: povestiri din cripta tinereții*; v. și *ffwd: împotriva poezilor*) și aspiră la o artă poetică mai degradă modernistă: „Toate cîte mă chinuieră pînă acum în raporturile dintre mine și ceilalți, insuficiența situației mele sociale, îmi apar mărunțișuri, poemul e o esență, o pasiune care cînd te mistuie nu-ți mai pasă de nimic din tot ce se întîmplă în afară. Cît de mici, cît de mizeri ceilalți”. Furat și el de concret, de mizeriile cotidianului, nu ajunge însă la această formă de poezie ca extaz pur, dar aduce, în multe dintre poemele sale, crâmpeie de viziuni (majoritatea ca „alchimie a ororii”, ce-i drept) și „mici invazii” de lirism al naturaletii: dragostea inocentă (*poem de dragoste*

scris pe un șervețel mototolit... continuarea poemului scris pe șervețelul mototolit...), amintiri din copilărie (*****, *copilăria cu Ettore*) filtrate prin imagini de film tarkovskian (seria *cantonul*), arome de izmă și cimbrisor (*aroma*), baletul unei buburuze răsturnate (*discursu*), „prospețimea” lipsei de civilizație și a cartierului periferic... Tocmai prin această „nostalgie a naturii fruste și a firescului trăirii” (Ion Pop), Ștefan Manasia iese din cercul deja saturat al discursului poetic actual (mizerabilist, vitriolant și cinic): „dădeam ocol marginii dar marginea nu mă primea înăuntru/ nu-mi spunea *stai cu noi ia loc pune-ți și tu ceva în blid*/ pentru că eram fără îndoială fals și exhalam duhurile Confortului/ cu toate că alea cinci sute de ani sedimentate în creier/ nu-mi șterseseră cu totul mirosul de fum, ud și cald/ senzația aia de transpirație și floare de fin lipită/ de vertebrele ascuțite/ nămolul spîrcîind printre degetele picioarelor/ în rutele întotdeauna fericite ale vînătorii” (*levitația*); „azi m-am simțit prima oară bătrîn/ după ce am văzut filmul *bobby deerfield* al lui pollack/ dîndu-mi seama că nu am mai cunoscut de mult/ dragostea adevărată/ dragostea care face frescele vechilor biserici/ să transpire mirt” (*poem*).

Cartea micilor invazii nu conține doar „graffiti de sînge”, ci și transfigurări poetice și instantanee de natură în diverse culori („însurarea-i lipsea confetti roz de genunchii/ cu cicatrici”, „apă aurie”, „mușchi verde”, „iarbă verde și mătăsoasă”, „franjuri de flori” de salcâm, „azurul mlaștinii”, „lumini de licurici”, „trandafiri, crăci” cu aură flamboaiantă/ ramuri cu zarzări și cireșe *albe* date în pîrg”). „Imposibila întoarcere” la margine se compensează prin mica invazie a poeziei marginalității/ secundarului/ lucrurilor aparent neimportante. Ștefan Manasia este unul dintre cei mai buni poeți ai generației sale. Așteptăm și alte revanșe – poetice – ale „marginalului” (oare pînă cînd marginal? și nu ne referim la domiciliul clujean).

Excesul de noroc nu dăunează sănătății

Ce poate frisona mai abitir viața unui extremist de centru în aceste zile și nopți de... ei nu, nu de literatură (deși...), ci de „emotivitate întinsă de la Atlantic până la Urali”, decât „Sentimentul fotbalistic al ființei europene”? Radu Cosașu crede, în articolul cu acest titlu din cel mai recent număr al *Dilemei vechi*, că nimic și are dreptate. Scrie domnia sa (iar noi subscriem cu robustă convingere): „De când s-a integrat în UE, România (...) nu a fost mai sincronă cu Europa ca acum, nu a trăit mai intens un sentiment pentru a cărui implementare nu are de primit recomandări și documente de la Bruxelles. În ale fotbalului, nimeni nu are ce să ne învețe ce-i aia o asomare. Aici ne asomăm, de mult, singuri, nu temem de monitorizări și nu tremurăm la gândul vreunei salvagardări. Cum să fim salvardați de fotbal? În sentimentul fotbalistic al ființei românești suntem

paraguaieni, germani sau chiar chinezi. (Andrei Pleșu ne-a povestit deseori cum urmărea Noica, la Păltiniș, din fotoliul său, un meci, cum vibra la orice ratare cu câte un «au!... au!... au!»)”.
 În aceste zile și nopți... ei nu, nu de literatură (deși...), ci de fotbal-asociație, marea problemă a noastră, a tuturor – români sau neromâni, dar pământeni, vorba poetului – este, „dacă vom ajunge să trecem de grupa din care facem parte, numită, fără ezitare, cu toată competența în cruzime, «grupa morții»”.

Privind lucrurile cu acel realism inefabil, situat, echidistant, dincolo de bine și dincoace de rău, pe care doar ipostaza sincretică de nuvelist, jucător de belotă și comentator sportiv călit și oțelit de-a lungul unei juma' de veac de singurătate microbist-fotbalistică, Radu Cosașu pune punctul pe igrec-ul dialectic din expresia neaoșă *yes, but...*, liniștindu-ne într-acest chip și într-această asemănare cu noi înșine dintotdeauna și *per toujours*: „Macabră sau adorabilă, grupa e curat imposibilă la o primă vedere, și la a doua, la o a treia urmând să discutăm, să negociem. De pe ce poziții? De pe poziții, ca să zic așa, meta-fizice, adică dincolo de condiția fizică, de tehnica – în regim de viteză –, de tactică, strategie și alte blestemate probleme concrete pe care obișnuim să le sfidăm așa cum

ne-au învățat moșii și strămoșii care nu au știut – ah, nici Caragiale! – ce-i un corner: «România, te iubim și cu tine ne mândrim!», exact cum scrije pe autocarul «naționalei» care va străbate Europa până în Elveția. Prea bine, dar nu-i de ajuns; cum nu-s suficiente nici alte locuri comune: «nu avem nimic de pierdut!» (de ce? sunt bani frumoși la mijloc de la UEFA...) sau «speranța moare ultima!» (dar reînvie prima!). Personal, eu m-aș încredința, în primul și ultimul rând, norocului; poate să pară scandalos, adică umilitor, doar ageamiilor care nu știu nimic din (i)logica oricărui joc în condițiile unei presiuni nervoase incomensurabile. Oricât de mare e diferența de valoare dintre echipa României (pe locul 12 într-un clasament mondial) și celelalte trei, clasate mult mai sus, șansa poate totuși funcționa ca între buni și foarte buni (așa cum nu e cazul cu Clujul sau Steaua în viitoarea Ligă a Campionilor). Nu e nimic meschin sau capitular în a dori să te bată norocul, fie și excesiv. Excesul de noroc nu dăunează sănătății”.

Așa să fie!

P.S.: După meciul de luni, am rămas cu o mare dilemă: am avut sau n-am avut noroc? Aștept răspunsul lui Radu Cosașu într-o *Dilema* viitoare. (*Critias*)

APOSTROF
revista a uniunii scriitorilor

Revista *Apostrof* a găsit calea cea mai potrivită de a reflecta Centenarul Societății Scriitorilor Români, prefăcută apoi în Uniunea Scriitorilor: un fotoreportaj de patru pagini al minunatelor manifestări prilejuite de acest eveniment epocal la care, din păcate, mulți colegi au lipsit. Simpozionul de la sediul USR și recepția fără cusur de la Clubul Diplomaților au fost immortalizate de Mihai Cucu (cel care la *Luceafărul* nu a dat nicio poză!). Din fericire, Marta Petreu a știut să capteze bunăvoința fotografului oficial al USR și a ales imagini pline de viață, optimism și voie bună ale unor autori pentru care, după formula memorabilă a lui Gabriel García Márquez își pot șopti: *O sută de ani, la dracu, ce repede trece timpul!* Să nu credeți însă că *Apostroful* pe mai nu are și alte puncte de atracție, între care se remarcă în mod special unele recenzii la cărți recente. Totuși, orice s-ar zice, fotografiile de la centenarul USR fac toți banii. Poate, de acum încolo, fotoreporterii vor fi mai generoși și cu revista noastră. Promitem să facem cinste! (*Hipo*)

Contre-pied

Atenție: cățeei dintâi turbează!

GELU NEGREA

În urmă cu trei săptămâni, încheiam textul acestei rubrici oarecum sportive citând din Imnul Național al României: „Acum ori niciodată croiește-ți altă soartă / La care să se-nchine și cruzii tăi dușmani!” și cu întrebarea – jumătate retorică, jumătate adresată de la obraz fotbaliștilor lui Pițurcă și poporului mioritic, în general: „Vă mai spun ceva aceste versuri?”.

Nu știu dacă *Luceafărul* se numără printre lecturile favorite ale lui Cristi Chivu, Bogdan Lobonț, Bănel Nicolită sau Dorin Goian. Și chiar dac-ar fi așa, nu-i exclus ca, luați cu pregătirile pentru meciurile din grupa C a lui Euro 2008, tricolorilor roș-galben-albaștri să le fi scăpat tocmai acel număr de revistă (18/21 mai a.c., ca să fiu riguros). Important este altceva: că jucătorii din echipa de fotbal a României au redescoperit – treaba lor cum, când și în ce împrejurări – fiorul apartenenței responsabile la o națiune și, implicit, la edificarea destinului ei – fie și în această variantă soft (ca să nu zic frivolă) a orgolioasei sale reprezentări sportive în arena internațională. Acuzați-mă de patetisme ieftine, de sentimentalism desuet sau chiar, mai rău, de naționalism cu față fotbalistică, dar dați-mi voie să mărturisesc că imaginea cea mai vie și mai tulburătoare care mi s-a întipărit pe retină în seara de luni, la meciul România-Franța, a fost acea panoramă a camerei de luat vederi pe chipurile transfigurare de emoție și bărbăție decisă ale fotbaliștilor noștri care cântau, împreună cu stadionul din Zürich, „Deșteaptă-te, române!”. Cam fals, pe ici pe colo, nițeluș alături de ritmul, uneori, dar, Dumnezeule!, cu câtă convingere, cu câtă austeră solidaritate, cu câtă încredere în forța

indestructibilă a grupului! Luni, pițurcanii tricolori au câștigat, în primul rând, nu un punct prețios în disputa cu vicecampiona mondială, ci conștiința (pierdută adesea printre foșnete alunecoase de bancnote verzi) datoriei de suflet față de un pământ numit România și de niște oameni mândri că le sunt contemporani și compatrioți. Restul e tăcere – adică: pase, driblinguri, deposedări, intrări la sacrificiu, verticalizări, șuturi în tribune, ratări, posesie a balonului, faulturi tactice, temporizări strategice, momeala mică, tackling-ul neiertător, bicicleta, scărița, foglia seca, plonjonul și tot ce mai intră în conceptele complementare de fotbal și antifotbal, indiferent că fapta se consumă la o miuță pe deșelate în curtea școlii sau la un turneu final de Campionat European.

Recunosc: m-a prins nițeluș flama patriotică și-am cam luat-o pe coarda razachie, uitând să vorbesc despre meciul propriu-zis. Păi, despre meciul propriu-zis nici nu sunt foarte multe de spus, dacă e să-l judecăm pe bune. În prima repriză, cel puțin, și-ai noștri, și ai lor și-au făcut o crâncenă și neloială concurență întru desenarea pe verdele gazonului a celui mai cenușiu fotbal din tot ce s-a văzut până acum la acest Euro helveto-austriac. Dacă așa ceva s-ar fi jucat în Liga domnului Dumitru Dragomir, toată presa autohtonă ar fi răcnit ca din gură de boa constrictor: blat!! Ambele formații evitau cu atâta consecvență să atace poarta adversă încât singura șansă de a se marca în vreuna dintre ele rămânea autogolul. Din fericire, Bănel nu s-a concentrat suficient pe ideea asta, preocupat fiind cu aratul spornic al terenului de la un capăt la

altul, așa că tabela de scor a rămas, până la sfârșitul celor 90 de minute regulamentare, imaculată.

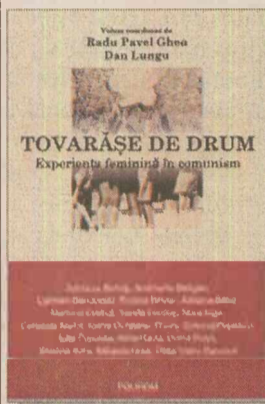
În repriza secundă parcă s-a mai mișcat câte ceva, dar nu știe ce. Noi n-am prea contat în ofensivă pentru că lui Adrian Mutu nu i-a ieșit mai nimic, iar francezii, cu un Ribery anihilat și un Anelka inexistent s-au mulțumit și ei cu o suavă figurație animată vag și silnic în vreo două rânduri de mici tresăriri fără eficiență. Dacă o țin tot așa, reprezentanții cocoșului galic (sintagmă pleonastică *par excellence*: în latină, *gallus* înseamnă cocoș!) au minunata ocazie să rămână cu acest punct pipernicit și după partidele cu Olanda și Italia. Ceea ce, de altfel, le și dorim în virtutea iluministei confraternități de ginte latină care ne unește de veacuri!

Cât privește meciul viitoarelor noastre adversare din grupă, nu putem pentru ca să zicem decât atât: portocalezii lui Van Basten au demolat cu temeinică osârdie trupa gerontofilă a lui Donadoni (cei 11, plus trei rezerve, luați împreună, numără aproape 500 de ani!) în frunte cu un Buffon hotărât să-și preschimbe numele în substantiv comun și cu un Luca Toni capabil să-l împingă în uitare pe infatigabilul dulap cu trei uși Cristiano Vieri. Să le fie de bine! În fond, nu se poate să câștige mereu trofee continentale și mondiale jucând la infinit prost și foarte prost: *est modus in rebus*, cum ziceau strămoșii lor, romanii.

Iar celor grăbiți, după acest Olanda 3 – Italia 0, să-i instaleze pe învingători în postură de favoriți la titlul european, le amintesc nemuritoarea tablagistică zicală: cățeei dintâi turbează!

Și, apropo: știți bancul cu Eva? E valabil și pentru Portugalia...

Ego-grafii

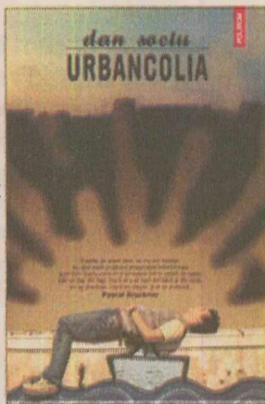
Radu Pavel GHEO,
Dan LUNGU (coord.)

Tovarășe de drum

Experiența feminină în comunism

„Comunismul a fost diferit pentru securiști și victime, pentru intelectuali și muncitori, pentru membri de partid și nemembri, pentru adulți și copii, pentru femei și bărbați etc. Există cu certitudine experiențe care nu au fost accesibile decât femeilor. Cartea de față vrea să le pună laolaltă, pentru a le da volum, consistență și vizibilitate.” (Radu Pavel Gheo și Dan Lungu)

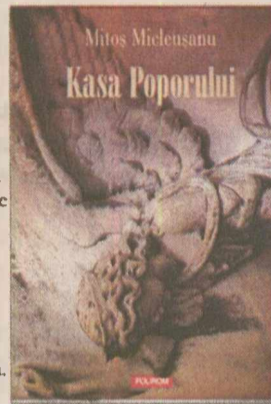
Ego. Proză

Dan SOCIU
Urbancolia

Conceput sub forma unei scrisori către Pascal Bruckner, *Urbancolia* este un raport comic și amar despre o țară în care oamenii nu se iubesc pe sine, cum nu-și iubesc nici pe ceilalți și, mai ales, nu-și iubesc copiii.

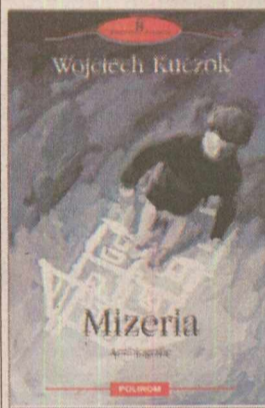
„Înainte de acest text, eu nu am existat. Nu sînt decît produsul imaginației infierbîntate a lui Dan Sociu, care m-a conceput, într-o scară de beție, într-un bar din Iași. Dacă el s-ar opri din băut și din scris, eu aș dispărea. Dacă eu dispar, și el se evaporă.” (Pascal Bruckner)

Mitos MICLEUȘANU
Kasa Poporului

„Un roman halucinant, experimental, inclasabil, bîntuit de demonii reeducării și totalitarismului. Nimic realist, nimic moralizator. Un jazz estetizant macabru, pe claviatura largă a ororii. Ecouri răsucite și complicate într-o *Kasă a Poporului* ce se deschide ca o cutie a Pandorei. Un puzzle de scene dure, tandre, scrîboase, fascinante, jucăușe, apocaliptice. Total contraindicat celor slabi de inimă!” (Dan Lungu)

Biblioteca Polirom

Wojciech KUCZOK

Mizeria

Antibiografie

Traducere, prefață și note
de Constantin Geambașu

Roman parțial autobiografic, prin care tînărul autor polonez se alătură noului val de prozatori central-europeni care-și exorcizează, în povestiri și romane, copilăria coșmarescă, dar aureolată uneori de o ironică nostalgie. În 2004, lui Kuczok i s-a decernat prestigiosul premiu NIKE pentru romanul *Mizeria*, tradus în numeroase limbi și sînd la baza filmului *Urmelă de bici*, laureat al festivalului de la Gdynia.

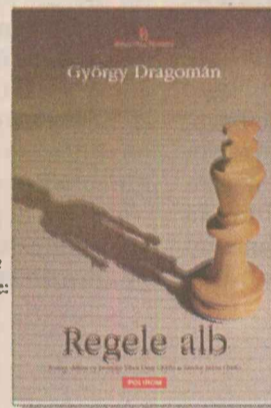

Attila BARTIS

Plimbarea

Traducere de Marius Tabacu

„După părerea mea, Editura Polirom a intrat în posesia unei rare bijuterii literare. O lucrătură miniaturală demnă de vechii meștri orientali aduce laolaltă deșertăciunea, revoluția, pustuirea, iubirea, frămîntarea, fuga și neputința. Mai cred că *Plimbarea* reușește unul din marile paradoxuri posibile: splendoarea iese deasupra, ca o spumă, dintr-o tristețe sfîșietoare.” (Filip Florian)

György DRAGOMÁN

Regele alb

Traducere de Ildikó Gábor-Foarță

În numai doi ani de la apariție, la prestigioasa editură Magveto din Budapesta, *Regele alb* a înregistrat un succes remarcabil, fiind publicat și/sau în curs de publicare în alte 18 țări.

„Vocea lui Dzsátá este limpede și apropiată, de parcă băiețelul s-ar uita drept în ochii cititorilor cărora li se adresează. Și, asemenea lui Huckleberry Finn, un alt copil rebel devenit celebru, Dzsátá este un maestru al evaziunii, un etern nesupus.” (*The Times*)

O nouă serie de autor:

„OCTAVIAN PALER”

Mitologii subiective

Prefață de Daniel Cristea-Enache

Publicată inițial în 1976, *Mitologii subiective* este o carte remarcabilă, scrisă în mai multe registre, care invită la reflecție. Diferitelor personaje din mitologia greacă le este alocat câte un capitol ce îmbină descrierea istorică și interpretarea eseistică: prezentarea secvenței mitologice este completată de comentariul autorului, pasionant, adesea surprinzător, care ne invită la o „aventură interioară”, mai importantă decît orice excursie turistică.

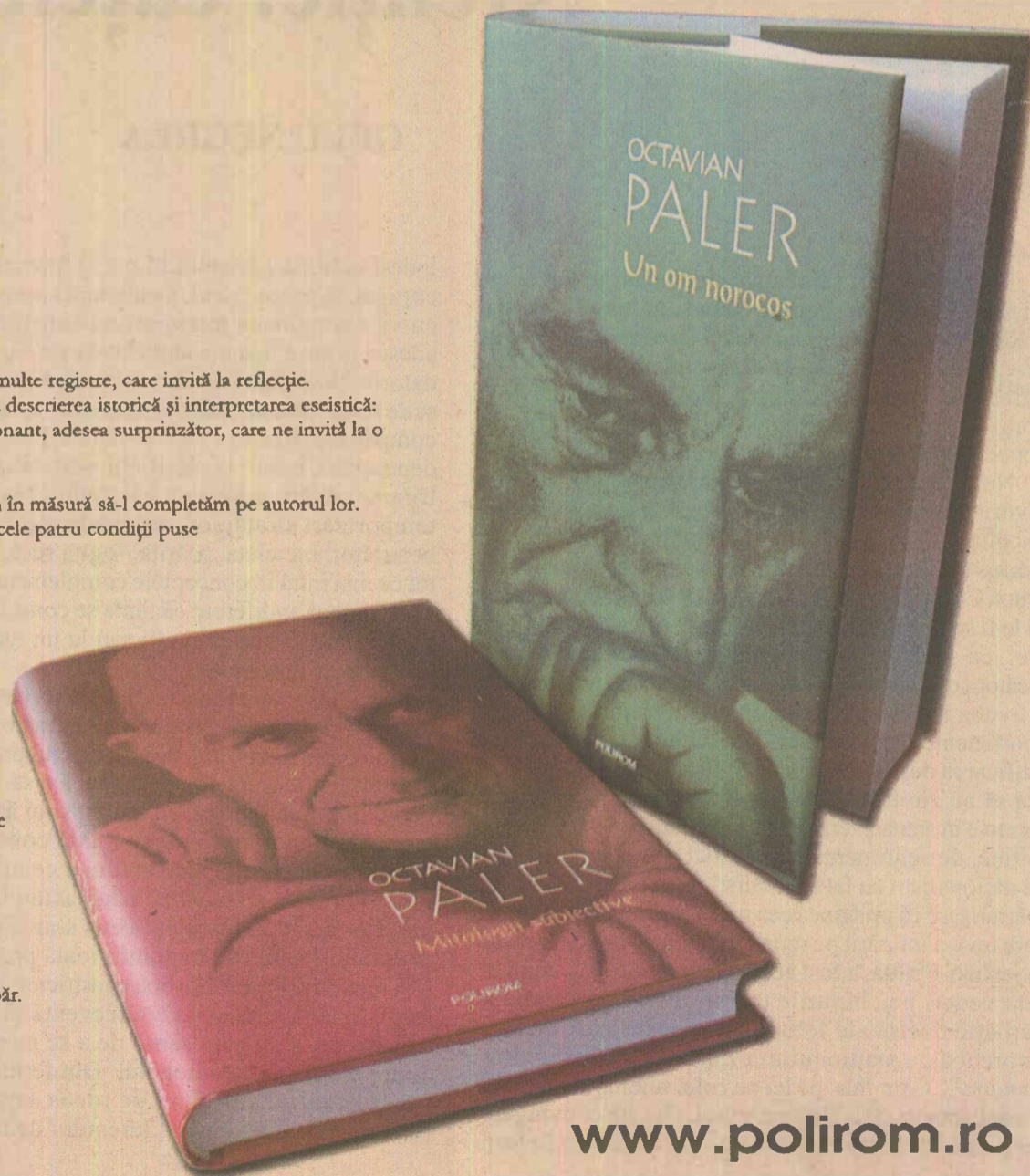
„La treizeci și trei de ani de la apariția acestor splendide *Mitologii subiective*, sîntem în măsură să-l completăm pe autorul lor. Nu mai începe dubiu că Octavian Paler a îndeplinit, prin viața și opera sa, toate cele patru condiții puse de E.A. Poe fericii.” (Daniel Cristea-Enache)

Un om norocos

Prefață de Mircea Iorgulescu

Un azil de bătrîni izolat pe malul mării, în vecinătatea unei mlaștini, a unor faleze de marmură și a unui sat de pescari. Este locul în care Daniel Petric, un sculptor fără vocație, după experiențe lamentabile (adolescent fiind, trece printr-o școală de corecție, apoi este internat într-un ospiciu, ajunge și la pușcărie), descoperă o realitate absurdă, o viață guvernată de frică, ură, denunțuri, lașități agresive, violență și amenințare.

„Un roman sardonice, titlul fiind – era evident după numai cîteva pagini – în răspăr. O antifrază, figură retorică în perfect acord cu umorul taciturn al scriitorului.” (Mircea Iorgulescu)

www.polirom.ro